

Ekonomisk trygghet för familjer och barn

12

Förslag till statens budget för 2020

Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Innehållsförteckning

Tabellförteckning.....	5
Diagramförteckning	6
1 Förslag till riksdagsbeslut	7
2 Lagförslag.....	9
2.1 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken.....	9
3 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	11
3.1 Omfattning.....	11
3.2 Utgiftsutveckling	11
3.3 Skatteutgifter.....	12
3.4 Mål för utgiftsområdet.....	13
3.5 Resultatredovisning.....	13
3.5.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	13
3.5.2 Resultat.....	13
3.6 Analys och slutsatser	25
3.7 Politikens inriktning	27
3.8 Förslag om ändrade regler om retroaktivitet avseende efterlevandestöd	28
3.8.1 Ärendet och dess beredning.....	28
3.8.2 Bakgrund.....	29
3.8.3 Förkortad retroaktivitet inom efterlevandestöd.....	30
3.8.4 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	31
3.8.5 Konsekvenser	31
3.8.6 Författningskommentar	32
3.9 Budgetförslag.....	32
3.9.1 1:1 Barnbidrag.....	32
3.9.2 1:2 Föräldraförsäkring.....	33
3.9.3 1:3 Underhållsstöd.....	35
3.9.4 1:4 Adoptionsbidrag.....	36
3.9.5 1:5 Barnpension och efterlevandestöd.....	37
3.9.6 1:6 Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag	37
3.9.7 1:7 Pensionsrätt för barnår.....	38
3.9.8 1:8 Bostadsbidrag.....	39

Bilagor

Förslag om ändrade regler om retroaktivitet avseende efterlevandestöd

Tabellförteckning

Tabell 1.1	Anslagsbelopp	7
Tabell 3.1	Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	12
Tabell 3.2	Härledning av ramnivån 2020–2022. Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	12
Tabell 3.3	Ramnivå 2020 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	12
Tabell 3.4	Skatteutgifter inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	13
Tabell 3.5	Antal individer i barnhushåll (barn 0–17 år) efter hushållstyp. Personer 0–64 år, 2018	14
Tabell 3.6	Barnhushåll med låg ekonomisk standard, absolut och relativt mått 2018 och förändring 2013–2018, hushållstyp, inrikes respektive utrikes födda	19
Tabell 3.7	Anslagsutveckling 1:1 Barnbidrag.....	32
Tabell 3.8	Härledning av anslagsnivån 2020–2022 för 1:1 Barnbidrag.....	33
Tabell 3.9	Anslagsutveckling 1:2 Föräldraförsäkring.....	33
Tabell 3.10	Delposter anslag 1:2 Föräldraförsäkring.....	34
Tabell 3.11	Härledning av anslagsnivån 2020–2022 för 1:2 Föräldraförsäkring....	35
Tabell 3.12	Anslagsutveckling 1:3 Underhållsstöd	35
Tabell 3.13	Härledning av anslagsnivån 2020–2022 för 1:3 Underhållsstöd	36
Tabell 3.14	Anslagsutveckling 1:4 Adoptionsbidrag.....	36
Tabell 3.15	Härledning av anslagsnivån 2020–2022 för 1:4 Adoptionsbidrag	36
Tabell 3.16	Anslagsutveckling 1:5 Barnpension och efterlevandestöd	37
Tabell 3.17	Härledning av anslagsnivån 2020–2022 för 1:5 Barnpension och efterlevandestöd	37
Tabell 3.18	Anslagsutveckling 1:6 Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag	37
Tabell 3.19	Härledning av anslagsnivån 2020–2022 för 1:6 Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag	38
Tabell 3.20	Anslagsutveckling 1:7 Pensionsrätt för barnår.....	38
Tabell 3.21	Härledning av anslagsnivån 2020–2022 för 1:7 Pensionsrätt för barnår	39
Tabell 3.22	Anslagsutveckling 1:8 Bostadsbidrag.....	39
Tabell 3.23	Härledning av anslagsnivån 2020–2022 för 1:8 Bostadsbidrag.....	40

Diagramförteckning

Diagram 3.1	Antal födda barn samt summerad fruktsamhet 1990–2018 samt prognos 2019–2025.....	14
Diagram 3.2	Barnhushållens disponibla inkomst per konsumtionsenhet, medianvärde	15
Diagram 3.3	Den ekonomiska familjepolitikens andel av disponibel inkomst för olika barnhushåll.....	16
Diagram 3.4	De familjeekonomiska stödens andel av disponibel inkomst per konsumtionsenhet 2018	16
Diagram 3.5	Andelen barnhushåll med låg ekonomisk standard.....	18
Diagram 3.6	Andelen barnhushåll med låg ekonomisk standard fördelad på hushållstyper, absolut mått	18
Diagram 3.7	Andelen barnhushåll med låg ekonomisk standard (relativt mått) under 1–5 år under perioden 2013–2017. Ensamstående föräldrar med svensk och utländsk bakgrund.....	19
Diagram 3.8	Andel barnhushåll med låg ekonomisk standard (absolut mått) om den ekonomiska familjepolitiken räknas bort.....	20
Diagram 3.9	Sysselsättningsgrad för sammanboende och ensamstående kvinnor och män, 15–74 år, med hemmavarande barn 0–18 år	21
Diagram 3.10	Varje vecka svårt att förena arbetsliv och familjeliv, saknar inflytande över arbetstidens förläggning, förvärvsarbetande kvinnor och män med barn 20–64 år 2016/2017	22
Diagram 3.11	Andel par som delar föräldrapenning respektive föräldraledighet jämfällt de två första åren, efter kvinnans utbildningsnivå.....	22
Diagram 3.12	Andel barnhushåll med låg ekonomisk standard (absolut mått) 2018 om den ekonomiska familjepolitiken räknas bort från hushållets disponibla inkomst	26

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken (avsnitt 2.1 och 3.8). 2. Riksdagen anvisar ramanslagen för budgetåret 2020 under utgiftsområde 12	Ekonomisk trygghet för familjer och barn enligt tabell 1.1.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag

1:1 Barnbidrag	33 493 943
1:2 Föräldraförsäkring	47 288 762
1:3 Underhållsstöd	2 627 264
1:4 Adoptionsbidrag	20 184
1:5 Barnpension och efterlevandestöd	997 300
1:6 Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag	4 691 391
1:7 Pensionsrätt för barnår	7 565 300
1:8 Bostadsbidrag	4 746 176
Summa	101 430 320

2 Lagförslag

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs att 77 kap. 16 § socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

77 kap.
16 §¹

En annan efterlevandepension än barnpension får inte lämnas för längre tid tillbaka än tre månader före ansökningsmånaden. Barnpension får inte lämnas för längre tid tillbaka än två år före ansökningsmånaden.

Efterlevandestöd får inte lämnas för längre tid tillbaka än <i>sex månader</i> före ansökningsmånaden.	Efterlevandestöd får inte lämnas för längre tid tillbaka än <i>en månad</i> före ansökningsmånaden.
--	---

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2020.
  2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för ansökan om efterlevandestöd som har kommit in till Pensionsmyndigheten före ikraftträdandet.

---

¹ Senaste lydelse 2018:646

3 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

3.1 Omfattning

Utgiftsområdet 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn omfattar tre typer av förmåner, generella bidrag, försäkring samt behovsprövade bidrag. I socialförsäkringsbalken skiljer sig indelning och terminologi något från nedanstående uppräkningslista.

Generella bidrag

- barnbidrag
- adoptionsbidrag

Försäkring

- föräldraförsäkring
- barnpension och efterlevandestöd
- pensionsrätt för barnår

Behovsprövade bidrag

- bostadsbidrag
- underhållsstöd
- omvårdnadsbidrag.

Samhällets stöd till hushåll inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn redovisas i huvudsak på statens budgets utgiftssida. Vid sidan av dessa stöd finns det även stöd på budgetens inkomstsida i form av skatteutgifter. Den nedsatta mervärdesskatten för livsmedel redovisas som en skatteutgift under utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn, eftersom familjer med barn är en viktig

målgrupp för detta stöd. Exempel på statens övriga ekonomiska stöd till barnfamiljer är studiehjälpen under utgiftsområde 15 Studiestöd, samt maxtaxan inom förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.

3.2 Utgiftsutveckling

Utgifterna inom utgiftsområdet blev 95,2 miljarder kronor 2018 och var därmed ca 0,6 miljarder kronor (0,7 procent) högre än vad som anvisades i statens budget. Utgifterna för anslagen föräldraförsäkring, barnbidrag, och bostadsbidrag blev högre än beräknat.

Försäkringsförmånerna utgjorde 55 procent av de totala utgifterna för de familjeekonomiska stöden 2018 med totalt ca 52,2 miljarder kronor. De generella bidragen uppgick till ca 31,7 miljarder kronor. Höjningen av barnbidraget under 2018 innebar en höjning av utgifterna för de generella bidragen och de utgör nu ca 33 procent av de totala utgifterna för ekonomisk trygghet för familjer och barn. Utgifterna för de behovsprövade bidragen var ca 11 miljarder kronor.

För 2019 beräknas utgifterna bli 98,6 miljarder kronor. Det är ca 707 miljoner kronor högre än budgeterat. I förhållande till 2018 beräknas utgifterna för 2019 bli 3,4 miljarder kronor högre.

Tabell 3.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Miljoner kronor

	Utfall 2018	Budget 2019 ¹	Prognos 2019	Förslag 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022
1:1 Barnbidrag	31 722	33 337	33 171	33 494	33 783	34 055
1:2 Föräldraförsäkring	43 914	44 454	45 334	47 289	48 981	50 714
1:3 Underhållsstöd	2 593	2 765	2 702	2 627	2 428	2 378
1:4 Adoptionsbidrag	14	23	15	20	21	21
1:5 Barnpension och efterlevandestöd	951	965	1 011	997	1 025	1 048
1:6 Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag	4 072	4 472	4 389	4 691	4 873	5 062
1:7 Pensionsrätt för barnår	7 367	7 303	7 303	7 565	7 701	8 162
1:8 Bostadsbidrag	4 574	4 547	4 648	4 746	4 674	4 591
Totalt för utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	95 208	97 866	98 573	101 430	103 485	106 031

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2019 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Tabell 3.2 Härledning av ramnivån 2020-2022. Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Miljoner kronor

	2020	2021	2022
Anvisat 2019¹	97 332	97 332	97 332
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	97	119	118
Varav BP20	-10	-5	-6
Övriga makroekonomiska förutsättningar	535	1 721	2 646
Volymer	3 466	4 313	5 935
Överföring till/från andra utgiftsområden			
Varav BP20			
Övrigt	0	1	1
Ny ramnivå	101 430	103 485	106 031

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2018 (bet. 2018/19:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Tabell 3.3 Ramnivå 2020 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Miljoner kronor

	2020
Transfereringar ¹	101 430
Summa ramnivå	101 430

Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2018 samt kända förändringar av anslagens användning.

¹ Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

3.3 Skatteutgifter

Samhällets stöd till företag och hushåll redovisas normalt i huvudsak på budgetens utgiftssida. Vid sidan av dessa stöd finns det även stöd på budgetens inkomstsida i form av avvikelser från en enhetlig beskattning, s.k. skatteutgifter. En skatteutgift uppstår om skatteuttaget för en viss grupp eller en viss kategori av skattebetalare är lägre än vad som är förenligt med normen inom ett visst skatteslag. Många av skatteutgifterna har införts, mer eller mindre uttalat, som medel inom specifika områden som t.ex. konjunktur-, bostads-, miljö- eller arbetsmarknadspolitik. Dessa skatteutgifter påverkar budgetens saldo och kan därför jämföras med stöd på budgetens utgiftssida. En utförlig beskrivning av redovisningen av skatteutgifterna har lämnats i regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter 2019 (skr. 2018/19:98).

Den nedsatta mervärdesskatten för livsmedel utgör en skatteutgift som redovisas under utgiftsområde 12, se tabell 3.4. Detta för att en viktig målgrupp för nedsättningen är familjer med barn. Under 2018 uppgick skatteutgiften till 30,5 miljarder kronor.

Tabell 3.4 Skatteutgifter inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Miljoner kronor

	Prognos 2019	Prognos 2020
Nedsatt mervärdesskatt på livsmedel	31 490	32 470
Totalt för utgiftsområde 12	31 490	32 470

Källa: Regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter 2019 (skr. 2018/19:98).

3.4 Mål för utgiftsområdet

Målet för utgiftsområdet är att den ekonomiska familjepolitiken ska bidra till en god ekonomisk levnadsstandard för alla barnfamiljer samt minska skillnaderna i de ekonomiska villkoren mellan hushåll med och utan barn. Den ekonomiska familjepolitiken ska även bidra till ett jämställt föräldraskap. (prop. 2015/16:1 utg.omr. 12, bet. 2015/16:SfU3, rskr. 2015/16:88).

3.5 Resultatredovisning

3.5.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De indikatorer som används för att redovisa resultaten inom utgiftsområdet är följande:

- barnafödandet,
- barnfamiljernas inkomstutveckling,
- barnhushåll med låg ekonomisk standard,
- de familjeekonomiska stödets betydelse för hushållens inkomster,
- föräldrarnas arbetskraftsdeltagande, och
- föräldrarnas användning av föräldraförsäkringen.

Försäkringskassan har på regeringens uppdrag tagit fram ett antal indikatorer som beskriver hur de olika familjepolitiska stöden bidrar till måluppfyllelse (Försäkringskassan, Svar på regeringsuppdrag, Barnhushållens ekonomi – resultatindikatorer för den ekonomiska familjepolitiken 2019). Som underlag för beräkningarna om hushållens ekonomi har utfall för 2017 använts, framskrivet till 2018 års värden enligt de ekonomiska och demografiska uppgifter som finns tillgäng-

liga. Värdena för 2018 är därmed en prognos. I bedömningen vägs det även in resultat från rapporter och undersökningar från t.ex. Inspektionen för socialförsäkringen (ISF), Riksrevisionen och Statistiska centralbyrån (SCB).

För resultat inom området administration används även Försäkringskassans indikatorer.

Den ekonomiska familjepolitiken ska ses i ett större sammanhang. Utvecklingen inom olika utgiftsområden ger gemensamt förutsättningar och möjligheter som påverkar barnfamiljernas ekonomiska välfärd. Utöver de ekonomiska stöd som redovisas i detta avsnitt finns det andra faktorer som har betydelse för barnfamiljernas ekonomi såsom reallöneutveckling, transfereringar, skatter och subventioner utanför den ekonomiska familjepolitiken. Exempel på det senare är subventionerad förskola och fritidshem samt hälso- och sjukvård. Utvecklingen på arbetsmarknaden har avgörande betydelse för familjernas inkomster och förutsättningar att kombinera arbetsliv och familjeliv, vilket påverkar arbetskraftsdeltagandet för kvinnor och män. Den ekonomiska familjepolitikens mål har en stark koppling till Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling. Framför allt bidrar stöden inom utgiftsområdet till målen om att avskaffa fattigdom i alla dess former och att uppnå jämställdhet och egenmakt för alla kvinnor och flickor.

3.5.2 Resultat

Resultatredovisningen inleds med en genomgång av barnhushållens sammansättning och barnafödandet i Sverige. Barnhushållens sammansättning är en viktig del för att tolka kommande indikatorers betydelse. Barnafödandet illustrerar både varför utgifterna inom området förväntas öka över tid och är en indikator på att familjepolitiken ger förutsättningar för kvinnor och män att få barn. Därefter beskrivs utvecklingen av barnhushållens ekonomi, barnfamiljer med låg ekonomisk standard samt hur de familjeekonomiska stöden bidrar till en god ekonomisk standard för barnfamiljer och utjämnar ekonomiska skillnader mellan hushåll med och utan barn. I avsnittet beskrivs även hur den ekonomiska familjepolitiken bidrar till ett jämställt föräldraskap samt hur administrationen av stöden har utvecklats.

Barnhushåll i Sverige

I Sverige finns det drygt 1,3 miljoner hushåll med barn som berörs av den ekonomiska familjepolitiken. År 2018 utgjorde barn och unga i åldern 0–19 år 22 procent av befolkningen. Andelen förväntas de närmaste åren vara på samma nivå. I en genomsnittlig barnfamilj finns det 1,8 barn.

Tabell 3.5 Antal individer i barnhushåll (barn 0–17 år) efter hushållstyp. Personer 0–64 år, 2018

Hushållstyp	Antal individer
Sammanboende med barn, inrikes födda	2 619 893
Sammanboende med barn, utrikes och inrikes född	530 870
Sammanboende med barn, utrikes födda	838 779
Ensamstående med barn, inrikes född	473 251
-Män	136 187
-Kvinnor	337 064
Ensamstående med barn, utrikes född	259 718
-Män	62 964
-Kvinnor	196 753

Källa: Försäkringskassan, 2019.

Av tabellen 3.5 framgår antalet individer i åldern 0–64 år i olika hushållstyper. Närmare 85 procent av individerna i barnfamiljer bor i sammanboendehushåll. Övriga lever i familjer med ensamstående föräldrar, oftast en ensamstående mamma. Närmare tre fjärdedelar (73 procent) av de individer som bor i ensamståendehushåll har en kvinna som hushållsföreståndare. I denna kategori återfinns dock även ombildade familjer. Dessutom bor barn även i hög uträkning växelväs. De uppgifter om barns boende som finns tillgängliga i exempelvis inkomststatistiken grundar sig på folkbokföringen. Föräldrar som inte har barnet folkbokfört hos sig anges inte som ett barnhushåll även om barnet exempelvis bor där halva tiden. Detta påverkar mätningen och analysen av föräldrars och barns ekonomiska standard. Den ekonomiska standarden för barnfamiljerna kan därmed både över- och underskattas.

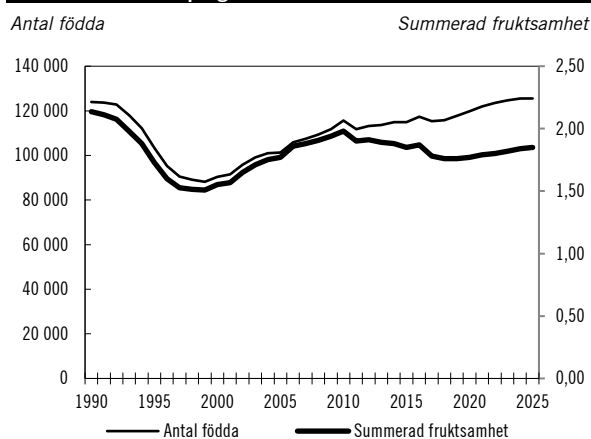
Barnafödandet förväntas öka den kommande tioårsperioden

Ett ökat barnafödande och totalt fler barn i befolkningen medför att utgifterna för samhällets stöd inom den ekonomiska familjepolitiken ökar. På längre sikt genererar dock ett ökat barnafödande ett ökat arbetskraftsutbud som i sin tur

ger förutsättningar för en fortsatt god samhälls-ekonomi och en förmåga att sörja för framtida generationer. Flera faktorer påverkar födelsetalen i ett land. Arbetsmarknadsanknytning och arbetsinkomster har betydelse för barnafödandet. Den svenska föräldrapenningen är inkomstbaserad vilket skapar incitament att först etablera sig på arbetsmarknaden innan man bildar familj. Fluktuationer i barnafödandet samvarierar ofta med konjunkturen, svängningarna i sig påverkar även på sikt det framtida barnafödandet, när antalet kvinnor och män som är i barnafödande ålder växlar.

Antalet födda barn i Sverige har ökat under flera år, se diagram 3.1.

Diagram 3.1 Antal födda barn samt summerad fruktsamhet 1990–2018 samt prognos 2019–2025

Källa: SCB.

Under 2018 föddes 115 832 barn, vilket var ca 400 fler än föregående år. Antalet födda barn förväntas öka de kommande åren, men i en långsammare takt än vad SCB förutspådde i den föregående befolkningsprognosen. Att antalet födda beräknas öka den närmaste framtiden beror delvis på att de stora kullarna födda åren runt 1990 är i barnafödande åldrar. På kort sikt förväntas antalet födda barn att vara som flest runt 2025, då kvinnor och män födda på 1990-talet är i åldrar då barnafödande är som vanligast. Ökningen beror också på invandring. Utrikes födda har ofta ett högt barnafödande åren efter invandring.

År 2018 var det så kallade summerade fruktsamhetstalet 1,76 vilket var något lägre än föregående år. Den summerade fruktsamheten anger hur många barn som en kvinna i genomsnitt skulle föda under sin fruktsamma period utifrån fruktsamheten som gäller när beräkningen görs. På sikt antas fruktsamheten att öka något och ligga på 1,85 år 2025, en något lägre nivå än vad

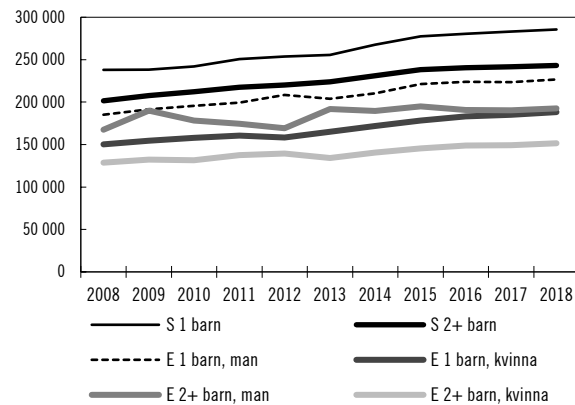
som tidigare prognostiserades. Den summerade fruktsamheten i Sverige är vid en europeisk jämförelse hög. Frankrike och Irland är länder där den summerade fruktsamheten är i nivå med eller högre än i Sverige, motsatsen gäller för t.ex. Grekland, Spanien och Italien (Eurostat, 2017).

Barnhushållens ekonomi har förstärkts men skillnader mellan hushåll består

I relation till hushåll utan barn är barnfamiljernas disponibla inkomster lägre, även efter justering utifrån försörjningsbörd. Högst inkomster har sammanboende utan barn och medianinkomsten sjunker med antalet barn. För ensamstående hushållen finns könsskillnader som även består efter familjebildning. Kvinnor med flera barn är de som har lägst medianinkomst av hushållen. Barnhushållens ekonomiska standard, mätt som disponibel inkomst (median) per konsumtionsenhet, har i genomsnitt ökat för samtliga barnhushåll under perioden 2008–2018, se diagram 3.2. Det finns dock stora nivåskillnader i den ekonomiska standarden mellan olika hushållstyper och dessa skillnader har bestått över tid.

Diagram 3.2 Barnhushållens disponibla inkomst per konsumtionsenhet, medianvärde

Kronor, 2018 års penningvärde

Källa: Försäkringskassan, 2019

Anm.: Ensamstående förkortas E, sammanboende förkortas S.

Ensamstående kvinnor och män med barn har under perioden i genomsnitt en lägre medianinkomst än sammanboendehushåll med barn. Ensamstående kvinnor med flera barn har den lägsta disponibla inkomsten av de olika hushållstyperna. Jämfört med ensamstående män med barn har kvinnorna en lägre sysselsättningsgrad och arbetar oftare deltid.

Detta, och den genomsnittligt lägre lön som kvinnor har, förklarar en del av skillnaderna i disponibel inkomst mellan ensamstående kvinnor och män med barn.

Huruvida barnet eller barnen bor heltid hos föräldern, om föräldern har ett barn som bor växelvis eller på deltid påverkar också den ekonomiska situationen för ensamståendehushållen. I statistiken beskrivs dock enbart det hushåll där barnet är folkbokfört som barnhushåll.

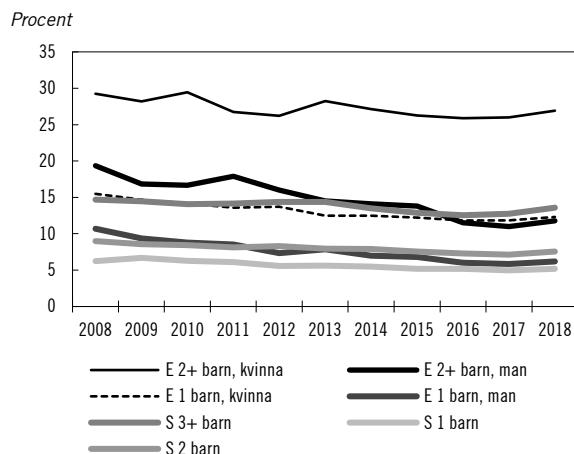
Medianinkomsten per konsumtionsenhet för ensamstående kvinnor och män med barn har ökat med 12 respektive 5 procent mellan 2014 och 2018. Motsvarande ökning för sammanboende med ett respektive två eller fler barn är 12 respektive 9 procent (fasta priser).

Den ekonomiska familjepolitiken har olika stor betydelse för olika typer av hushåll

Det är inte bara inkomsternas nivå och utveckling över tid som skiljer sig åt mellan olika hushållstyper. Även inkomsternas sammansättning varierar, exempelvis gällande hur stor del av inkomsterna som består av transfereringar från samhället. De familjeekonomiska stödens betydelse för barnfamiljernas inkomster ökar med antalet barn i hushållet. Av den disponibla inkomsten för samtliga barnhushåll kommer i genomsnitt nio procent från de familjeekonomiska stöden.

De familjeekonomiska stöden lyfter barnfamiljernas inkomster till en högre nivå genom att bidra till den disponibla inkomsten. Stöden utjämnar därmed skillnader i ekonomiska villkor mellan familjer med och utan barn även om det fortsatt finns nivåskillnader.

Under den senaste tioårsperioden har de familjeekonomiska stödens andel av den disponibla inkomsten minskat för samtliga barnhushåll. En förklaring till att stödets andel av den disponibla inkomsten har minskat över tid är att lönerna har ökat snabbare än bidragsbeloppen samtidigt som en större andel föräldrar förvärvsarbetar. Mellan 2017 och 2018 ökar betydelsen av familjepolitiken för både sammanboende och ensamståendehushåll med barn. Under 2018 höjdes barnbidraget vilket gynnar samtliga barnfamiljer. Även underhållsstödet för äldre barn har höjts och under året genomfördes även förstärkningar inom bostadsbidraget.

Diagram 3.3 Den ekonomiska familjepolitikens andel av disponibel inkomst för olika barnhushåll

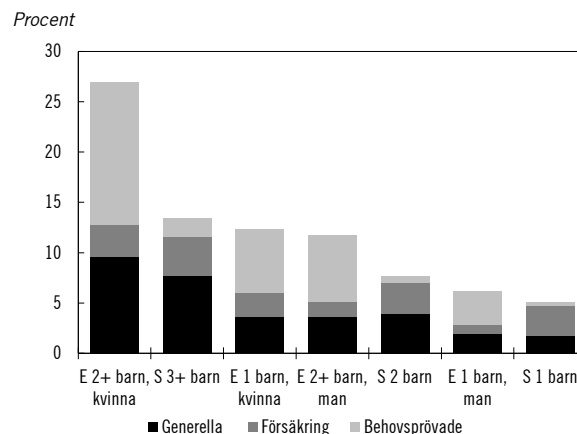
Källa: Försäkringskassan, 2019.

Anm.: Ensamstående förkortas E, sammanboende förkortas S.

Diagram 3.3 visar hur familjestöden utgör en större andel av den disponibla inkomsten för ensamstående kvinnor och män med barn och för sammanboende med tre eller fler barn. För 2018 beräknas exempelvis ca 27 procent av den disponibla inkomsten för ensamstående kvinnor med två eller fler barn utgöras av familjeekonomiska stöd, en ökning med en procentenhet jämfört med 2017. För ensamstående män i motsvarande situation beräknas denna andel till 12 procent. För ensamstående kvinnor med ett barn beräknas ca 12 procent av den disponibla inkomsten utgöras av de familjeekonomiska stöden. För ensamstående män med ett barn beräknas denna andel till 6 procent. Stöden har således avsevärt större betydelse för ensamstående kvinnors disponibla inkomster än för ensamstående män. Även för sammanboendehushåll med tre eller fler barn har familjeekonomiska stöd stor betydelse. Under 2018 beräknas ca 14 procent av den disponibla inkomsten komma från dessa stöd.

Hälften av de behovsprövade bidragen går till hushåll med de lägsta inkomsterna

Diagram 3.4 visar hur olika typer av familjeekonomiska stöd påverkar den disponibla inkomsten hos barnhushållen.

Diagram 3.4 De familjeekonomiska stödernas andel av disponibel inkomst per konsumtionsenhet 2018

Källa: Försäkringskassan, 2019.

Anm.: Ensamstående förkortas E, sammanboende förkortas S.

De generella bidragens betydelse för inkomsten ökar med antalet barn i hushållet oberoende av hushållstyp och har en mer jämn fördelningsprofil, men har större betydelse för inkomsten för hushåll med de allra lägsta inkomsterna. Försäkringsförmånerna, som föräldrapenning, utgör en större andel av disponibel inkomst för sammanboendehushållen. De behovsprövade bidragen har störst betydelse för ensamstående föräldrar och en hög fördelningsekonomisk träffsäkerhet. Av samtliga utbetalningar av behovsprövade stöd går hälften till hushållen med de allra lägsta inkomsterna. För familjepolitiken som helhet går 26 procent av utbetalningarna till hushållen med de lägsta inkomsterna (kvintil 1).

Utöver stöd inom familjepolitiken kan barnhushåll med låg ekonomisk standard ta emot kompletterande kommunalt ekonomiskt bistånd. Under 2017 var det 7 procent av samtliga barn som levde i hushåll som mottagit ekonomiskt bistånd någon gång. Bland ensamstående kvinnor med barn var andelen 17 procent, motsvarande för män med barn var 12 procent. Av samtliga hushåll var det 6 procent som mottog ekonomiskt bistånd 2017. Se även utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg.

Barnhushåll med låg ekonomisk standard

Barnhushållens disponibla inkomster har ökat över tid, men inkomstskillnaderna mellan barnhushåll och hushåll utan barn och även mellan olika barnhushåll består. En förklaring till skillnaderna är en stark inkomstillväxt till följd av ökade kapitalinkomster i den övre delen av inkomstfördelningen, men även att transfereringar som exempelvis generella och behovsprövade bidrag inte har vuxit i takt med den genomsnittliga löneutvecklingen (prop. 2018/19:100, bilaga 2).

Det finns stora variationer mellan olika hushållstyper i hur stor andel av hushållen som har låg ekonomisk standard. Huruvida föräldrarna är inrikes eller utrikes födda spelar också roll. Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte) har undersökt uppväxt- och levnadsvillkoren för barn och unga vuxna i åldrarna 13–25 (Ungdomars och unga vuxnas levnadsvillkor i Sverige - En kunskapsöversikt med fokus på ojämlikhet, Forskningsrådet för hälsa arbetsliv och välfärd, 2018.) Rapporten visar att låg ekonomisk standard påverkar livsvillkoren negativt med bland annat ökad risk för fysisk och psykisk ohälsa, bristfälliga relationer till vänner och föräldrar, trångboddhet, låga studieresultat, arbetslöshet och bidragsberoende.

De skattningar av låg ekonomisk standard som redovisas i detta kapitel är baserade på beräkningar av hushållens ekonomiska resurser. De hushåll vars inkomster ligger under en viss gräns betraktas som hushåll med låg ekonomisk standard, måttet kan vara relativt eller absolut.

Relativ låg ekonomisk standard är ett mått som avser en ekonomisk standard som är lägre än en gräns på 60 procent av medianvärdet för samtliga personer det aktuella året. Absolut låg ekonomisk standard beräknas på så sätt att medianvärdet det första året i tidsperioden utgör en bas som justeras med inflationen för följande år. För ytterligare information om måtten se faktarutan.

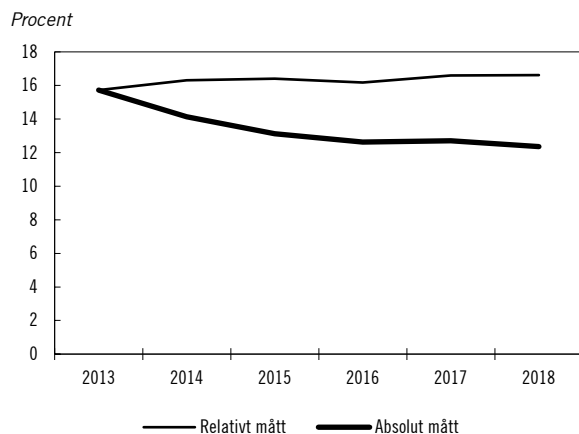
Vilket mått som används har betydelse både för analysen av utvecklingen över tid och för bedömningen av vilken nivå av låg ekonomisk standard som barnfamiljerna har.

Absoluta och relativa mått på låg ekonomisk standard

När utvecklingen av andelen hushåll med låg ekonomisk standard studeras beror resultaten i stor utsträckning på vilket mått som används. De olika måtten har för- och nackdelar och genom att redovisa resultat baserat på flera, kompletterande mått ges en mer nyanserad bild av hur andelen barnhushåll med låg ekonomisk standard förändras över tid. Det finns också svårigheter med att mäta hushållens ekonomiska standard, framför allt för dem med låga inkomster och för de hushåll med barn som bor växelvis hos båda föräldrarna. Den inkomstgräns som väljs för att beskriva låg ekonomisk standard kan vara absolut eller relativ.

Ett relativt mått på låg ekonomisk standard definieras utifrån levnadsnivån i det omgivande samhället. Hushåll jämförs med andra hushåll och deras inkomster. För det relativa måttet varierar inkomstgränsen över tid. I detta avsnitt avses med det relativa måttet andelen hushåll med inkomster under 60 procent av medianinkomsten det aktuella året. Det absoluta måttet utgår i detta avsnitt från 2012 års relativa gräns och skrivs sedan upp med utvecklingen av konsumentprisindex. I avsnittet kallas det även absolut låg ekonomisk standard.

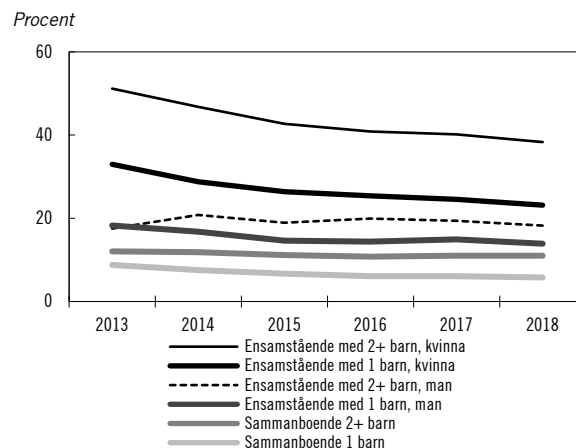
En relativ inkomstgräns förändras i takt med att medianinkomsten ändras. I en lågkonjunktur sänks gränsen för ekonomisk utsatthet om medianinkomsten sjunker, vilket kan bli fallet när fler blir arbetslösa. Även om många av dem med lägst ekonomisk standard då lever på en reall oförändrad inkomstnivå kan resultatet bli att andelen med relativ låg ekonomisk standard minskar i takt med att ekonomin i landet försämras. I en konjunkturuppgång kan resultatet bli det omvända, dvs. att fler hamnar under gränsen för låg ekonomisk standard, trots att någon förändring av denna grupps reala inkomster inte behöver ha skett.

Diagram 3.5 Andelen barnhushåll med låg ekonomisk standard

Källa: Försäkringskassan, 2019.

Andelen barnhushåll med låg ekonomisk standard enligt det absoluta måttet har minskat med 3,4 procentenheter under perioden 2013 till 2018, se diagram 3.5. Med det relativa måttet har andelen med låg ekonomisk standard i stället ökat med 0,9 procentenheter. Medianinkomsten har ökat och därmed även den relativa gränsen för låg inkomst. Eftersom de hushåll som befinner sig i de nedre inkomstskikten haft en långsammare inkomstutveckling så ökar andelen hushåll med inkomster under gränsen, även om också dessa hushåll reellt har haft en inkomstökning.

Hushåll med enbart en löneinkomst löper större risk för ekonomisk utsatthet. Ensamstående kvinnor med hemmavarande barn har i genomsnitt lägre sysselsättningsgrad än sammanboende kvinnor och män. Ensamstående män med hemmavarande barn har emellertid högre sysselsättningsgrad än både ensamstående och sammanboende kvinnor. Fler kvinnor än män har dessutom sjukpenning, sjuk- eller aktivitetsersättning vilket påverkar hushållsinkomsterna.

Diagram 3.6 Andelen barnhushåll med låg ekonomisk standard fördelad på hushållstyper, absolut mått

Källa: Försäkringskassan, 2019.

Förekomsten av växelvist boende påverkar mätningen av vilka som har en låg ekonomisk standard. Försäkringskassan har uppskattat effekten av växelvist boende på ensamstående-hushålls ekonomiska standard (Försäkringskassan, Barnhushållens ekonomi, resultatindikatorer för den ekonomiska familjepolitiken 2017, socialförsäkringsrapport 2018:9). Av ensamstående kvinnor med barn boende hos sig på heltid levde ca 51 procent med låg ekonomisk standard (relativt mått) 2016 medan motsvarande andel för en ensamstående kvinna med växelvist boende barn var ca 16 procent.

Barnhushåll där någon förälder är utrikes född har betydligt högre risk för låg ekonomisk standard

För hushåll med svag förankring på arbetsmarknaden ökar risken för ekonomisk utsatthet. Utrikes födda har i genomsnitt lägre sysselsättningsgrad än inrikes födda. Detta gäller särskilt utrikes födda kvinnor. Även för de som är nyanlända till Sverige är arbetskraftsdeltagandet lågt men stiger med tid i Sverige. Resultatet av dessa skillnader blir att i hushåll där någon förälder är utrikes född är andelen med låg ekonomisk standard betydligt högre än i hushåll där föräldrarna är inrikes födda.

Tabell 3.6 Barnhushåll med låg ekonomisk standard, absolut och relativt mått 2018 och förändring 2013–2018, hushållstyp, inrikes respektive utrikes födda

Procent samt förändring i procentenheter

	Absolut mått	Förändring 2013–2018	Relativt mått	Förändring 2013–2018
Ensamstående kvinna, inrikes född	23,3	-12,5	33,5	-2,4
Ensamstående man, inrikes född	10,7	-3,4	16,5	2,3
Ensamstående kvinna, utrikes född	47,0	-14,1	59,4	-1,6
Ensamstående man, utrikes född	-	-	-	-
Sammanboende inrikes födda	2,6	-2,2	4,4	-0,4
Sammanboende inrikes och utrikes födda	7,8	-5,3	11,3	-1,8
Sammanboende utrikes födda	32,3	-8,1	40,0	-0,4

Anm. Skattningarna avseende ensamstående män som är utrikes födda är delvis osäkra och redovisas inte.

Källa: Försäkringskassan, 2019.

I tabellen 3.6 visas andelen hushåll med låg ekonomisk standard mätt med dels det relativa måttet, dels det absoluta. Sett över tid minskar andelen med låg ekonomisk standard för i stort sett samtliga hushåll oavsett vilket mått som används. Bland ensamstående kvinnor är det ungefär dubbelt så vanligt att utrikes födda har låg ekonomisk standard som att inrikes födda har det. Särskilt stora skillnader mellan utrikes och inrikes födda går att hitta bland sammanboendehushållen. Är föräldrarna utrikes födda har ungefär vart tredje hushåll låg ekonomisk standard medan det är mellan tre och fyra procent av hushållen där båda föräldrarna är inrikes födda som har det. Mellan 2017 och 2018 har andelen med låg ekonomisk standard sjunkit både för inrikes- och utrikes födda oavsett hushållstyp. Minskningen är störst mätt med det absoluta måttet, men även med det relativa måttet minskar andelen för samtliga hushållstyper. Etableringen på arbetsmarknaden kan ta längre tid för föräldrar som är utrikes födda även om variationen inom gruppen är stor. Nyanlända föräldrar saknar i hög utsträckning inkomster från förvärvsarbete vilket innebär att familjepolitiken får större betydelse för den disponibla inkomsten. Bosättningsgrunden har också betydelse. Av sammanboende med två barn där minst en förälder har invandrat som flykting eller anhörig till flykting under perioden 2015–2018 var det 75 procent som hade en relativt låg ekonomisk standard 2018. För hushåll som hade

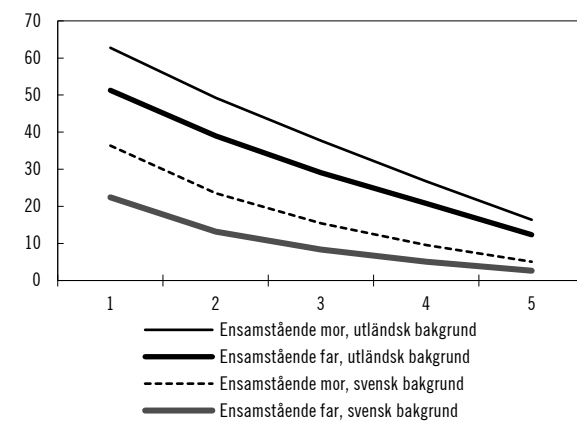
annan bosättningsgrund och invandrat under den aktuella perioden var andelen 41 procent.

Få hushåll har låg ekonomisk standard under flera år i följd

Andelen barnhushåll med långvarig låg ekonomisk standard är betydligt lägre än andelen med låg ekonomisk standard under ett visst år. Med denna indikator följs hushåll under en följd av år. Hushållsdefinitionerna är något annorlunda för denna indikator jämfört med övriga uppgifter i avsnittet. Det innebär att jämförelser med andra redovisade uppgifter om låg ekonomisk standard inte kan göras. Samma mönster som har beskrivits tidigare kvarstår dock. Risken för långvarig låg ekonomisk standard ökar om barnen bor i ensamståendehushåll, särskilt om den ensamstående föräldern är kvinna samt om föräldern är utrikes född.

Diagram 3.7 Andelen barnhushåll med låg ekonomisk standard (relativt mått) under 1–5 år under perioden 2013–2017. Ensamstående föräldrar med svensk och utländsk bakgrund.

Procent

Källa: Försäkringskassan, 2019.

Diagram 3.7 visar hur stor andel av ensamståendehushållen som levde med låg ekonomisk standard (relativt mått) 2013 och hur stor andel som befann sig i den situationen under minst ett, två, tre, fyra eller fem år. Andelen med låg ekonomisk standard blir lägre ju fler år som beaktas. Mönstret är tydligt för samtliga grupper av föräldrar, även om det finns stora nivåskillnader.

Om föräldern har utländsk bakgrund är det större sannolikhet att hushållet långvarigt har låg ekonomisk standard, vilket i störst utsträckning gäller kvinnor. Av ensamstående kvinnor med

barn och utländsk bakgrund var det 63 procent som hade låg ekonomisk standard 2013. Det var dock 16 procent av hushållen som haft en låg ekonomisk standard under fem år i rad.

För ensamstående fäder som har utländsk bakgrund, som är betydligt färre till antalet, var andelen med låg ekonomisk standard 51 procent 2013. Det var 13 procent som hade en låg ekonomisk standard under hela mätperioden.

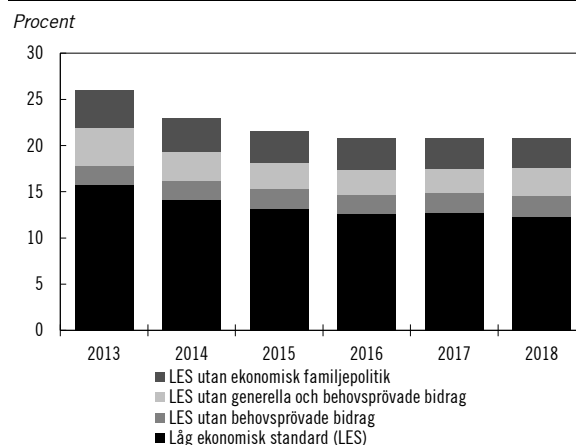
För sammanboendehushållen ses motsvarande mönster, när föräldrarna har utländsk bakgrund är andelen som befinner sig i ekonomisk utsatthet 2013 högre än för föräldrar med svensk bakgrund. En avtrappning sker över tid och det är åtta procent av sammanboende med ett barn och med utländsk bakgrund som haft en låg ekonomisk standard fem år i följd. Motsvarande för de med svensk bakgrund är en procent.

Ekonomisk levnadsstandard – den ekonomiska familjepolitikens effekter

Ett sätt att mäta hur de familjeekonomiska stöden bidrar till en god ekonomisk levnadsstandard för barnfamiljerna är att använda en indikator som anger hur stor andel av barnhushållen som skulle ha låg ekonomisk standard om de familjeekonomiska stöden räknas bort från hushållens disponibla inkomst.

Diagram 3.8 visar familjepolitikens effekter för samtliga barnhushåll under perioden 2013–2018. Andelen med låg ekonomisk standard (absolut) har minskat över tid. Effekten av familjepolitiken har legat relativt stilla de senaste fyra åren, men har minskat sett på längre sikt. Familjepolitiken som helhet reducerar andelen hushåll med låg ekonomisk standard med ungefär 8 procentenheter under perioden 2015–2018.

Diagram 3.8 Andel barnhushåll med låg ekonomisk standard (absolut mått) om den ekonomiska familjepolitiken räknas bort

Källa: Försäkringskassan, 2019.

Utan de familjeekonomiska stöden skulle 21 procent av barnhushållen ha haft låg ekonomisk standard 2018, mätt med det absoluta måttet. Med de familjeekonomiska stöden minskade den andelen till 12 procent. Med det relativa måttet var andelen barnhushåll med låg ekonomisk standard 17 procent 2018 men utan familjeekonomiska stöd skulle andelen ha varit 26 procent. Förhållandena mellan de två måtten och effekten av de familjeekonomiska stöden har varit i stort sett oförändrad under de senaste åren. Jämfört med föregående år har dock effekten av familjepolitiken ökat något mätt med det absoluta måttet. Med det relativa måttet är effekten svagare och det bör även noteras att uppgiften för 2018 är en prognos.

Indikatoren visar att familjepolitiken har en viktig utjämnande effekt av inkomster mellan hushåll med och utan barn och spelar oavsett mätmetod en mycket viktig roll för barnfamiljernas levnadsstandard.

Familjepolitikens olika komponenter spelar olika stor roll för barnhushållens ekonomiska levnadsstandard beroende på hushållsstorlek och inkomstnivåer. Barnbidrag är exempel på ett generellt stöd som ges med samma belopp för alla barn, men där familjer med flera barn även får del av flerbarnstillägg. Följaktligen är det för familjer med många barn eller där arbetsinkomsterna är låga som barnbidragen har störst påverkan på den disponibla inkomsten. Behovsprövade bidrag har en tydlig fördelningsprofil och betalas i högre utsträckning ut till ensamstående hushåll med barn. Andelen ensamstående kvinnor med två eller fler barn med låg ekonomisk standard sjunker med 15 procentenheter till 39 procent som en följd av att

de tar emot behovsprövade stöd. Försäkringarna, som exempelvis föräldrapenning, har en mer jämn fördelningsprofil men har störst inverkan på sammanboendehushåll med många barn.

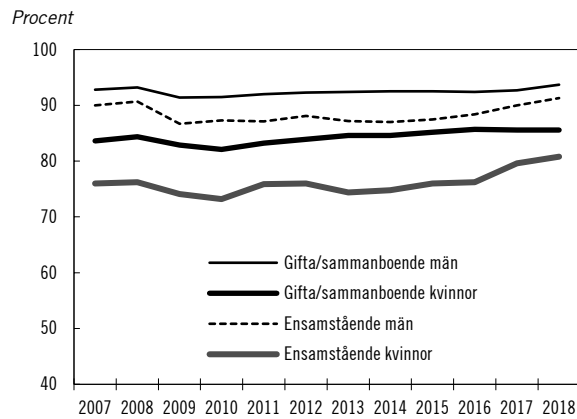
Jämställt föräldraskap

Ett av målen med den ekonomiska familjepolitiken är att den ska bidra till ett jämställt föräldraskap. Familjepolitiken har bidragit till att kvinnor och män inte behöver välja mellan att få barn och att förvärvsarbeta. Stöden inom den ekonomiska familjepolitiken har visserligen olika syften och mål, men gemensamt för dem är att de underlättar möjligheterna att kombinera förvärvsarbete och föräldraskap för både kvinnor och män. Även faktorer såsom offentligt subventionerad förskola, skattesystemet, arbetsmarknadens funktionssätt och normer i samhället kring kvinnors och mäns föräldraskap påverkar förutsättningarna. Det övergripande målet för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. De jämställdhetspolitiska delmål som den ekonomiska familjepolitiken direkt inverkar på är målet om ekonomisk jämställdhet och målet om en jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet, samt indirekt på delmålet om jämställd hälsa, se vidare utgiftsområde 13 Jämställdhet och ny- anlända invandras etablering.

Att förena arbetsliv och familjeliv

I ett internationellt perspektiv har både kvinnor och män med barn i Sverige en mycket hög förvärvsfrekvens. Sysselsättningsgraden är i jämförelse med andra länder särskilt hög i Sverige när det gäller kvinnor med barn. Giftna eller sammanboende föräldrar har högre sysselsättningsgrad än ensamstående föräldrar. Över tid har sysselsättningsgraden för kvinnor med hemmavarande barn under 19 år ökat, både för sammanboende och ensamstående.

Diagram 3.9 Sysselsättningsgrad för sammanboende och ensamstående kvinnor och män, 15–74 år, med hemma varande barn 0–18 år

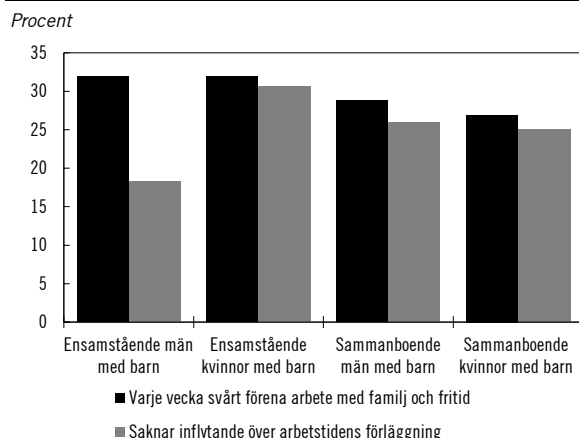
Källa: SCB, Arbetskraftsundersökningarna (AKU), 2019.

Sysselsättningsgraden har ökat för samtliga utom sammanboende kvinnor där den ligger kvar på samma nivå som föregående år. År 2018 uppgick sysselsättningsgraden till 86 procent för sammanboende kvinnor och till 81 procent för ensamstående kvinnor. Motsvarande andelar för män var 94 procent respektive 91 procent, se diagram 3.9. Arbetsinkomsten och därmed även den pensionsgrundande inkomsten påverkas mer för kvinnor än för män vid familjebildning. En förklaring är kvinnors betydligt mer omfattande deltidarbete och längre frånvaro på grund av vård av barn.

Andelen kvinnor som har barn och arbetar heltid har emellertid ökat stadigt under 2000-talet. 63 procent av de sysselsatta kvinnorna i åldern 15–74 år som hade barn under sju år arbetade heltid 2018 (AKU, 2018). Det är dock fortfarande en stor skillnad i förhållande till män med barn under sju år där 90 procent arbetade heltid. Sedan 2008 har andelen heltidsarbetande kvinnor med barn under sju år ökat, oavsett civilstånd.

Möjligheten till balans mellan arbetsliv och familjeliv kan variera mellan olika hushåll, mellan föräldrar i olika arbetsmarknadssektorer och över tid. Det som påverkar kan vara olika anknytning till arbetsmarknaden, olika arbetsvillkor i olika sektorer på arbetsmarknaden, t.ex. avseende arbetstider, arbetsmiljö och inflytande. I en intervjuundersökning om arbetsmiljö under 2016 och 2017 angav ca 30 procent av förvärvsarbetande föräldrar att de varje vecka har svårt att förena arbetsliv med familj och fritid, se diagram 3.10.

Diagram 3.10 Varje vecka svårt att förena arbetsliv och familjeliv, saknar inflytande över arbetstidens förläggning, förvärvsarbetande kvinnor och män med barn 20 64 år 2016/2017

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC, 2016/2017).

Andelen var högre för ensamstående, som i vissa fall saknar avlastning i vardagen från en annan förälder. För sammanboende var det i högre grad män än kvinnor som uppgav svårigheter, en förklaring kan vara att de i högre utsträckning arbetar heltid än sammanboende kvinnor. Det är ungefär en fjärdedel av föräldrarna som uppger att de har bundna arbetstider, dvs. saknar inflytande över förläggningen av arbetstiden. Bland ensamstående är skillnaden mellan könen relativt stor, 31 procent av ensamstående kvinnor uppger att de saknar inflytande, 18 procent av männen. Detta kan vara ett mått på hur svårt det kan vara att exempelvis gå tidigare från arbetet vissa dagar för att hämta på skola och förskola som stänger tidigare eller för att kunna anpassa arbetstiden vid utvecklingssamtal eller liknande.

Fler föräldrar delar på föräldraledighet och föräldrapenning men skillnader kvarstår

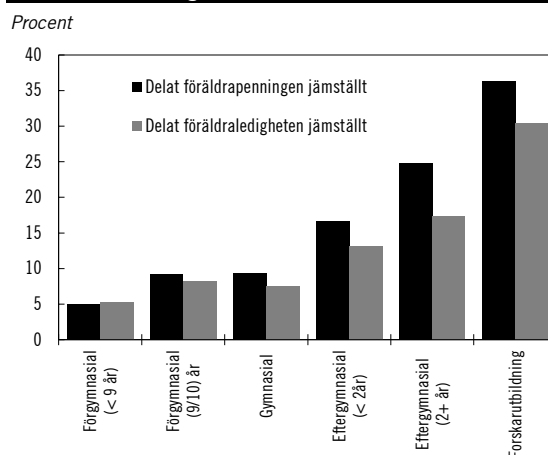
Fördelningen av föräldraledighet och användningen av föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning kan användas som en indikator på det jämställda föräldraskapet och även på fördelningen av obetalt hem- och omsorgsarbete. Det finns tydliga indikationer på att det finns en korrelation mellan ett jämställt föräldraledighetsuttag och en mer jämställd fördelning av det obetalda hemarbetet och det betalda förvärvsarbetet. En jämnare fördelning av föräldraledighet mellan kvinnor och män kan därmed även bidra till jämställdhet inom andra områden.

Kön är den viktigaste bakgrundsvariabeln för hur föräldrapenningdagar fördelas mellan föräld-

rarna men även andra faktorer som exempelvis utbildning och om föräldrarna är inrikes- eller utrikes födda spelar roll för fördelningen.

Andelen föräldrar som delar föräldrapenningen jämställt (40/60) har ökat över tid. För barn födda 2005 respektive 2016 har den totala andelen barn för vilka föräldrarna fördelat uttaget jämställt vid barnets tvåårsdag ökat från 9,5 procent till 17,3 procent. I den undersökta gruppen ingår enbart barn födda i Sverige som är föräldrarnas första gemensamma och där paret består av en kvinna och en man.

Diagram 3.11 Andel par som delar föräldrapenning respektive föräldraledighet jämställt de två första åren, efter kvinnans utbildningsnivå

Källa: Försäkringskassan, 2019.

Diagram 3.11 visar föräldrapar som delat föräldrapenning respektive föräldraledighet lika för barn födda 2016. En redovisning görs utifrån kvinnans utbildningsnivå då tidigare studier har visat att denna har stor betydelse för fördelningen av föräldrapenning. Det är fler föräldrapar som delar föräldrapenningen jämställt än som delar på föräldraledigheten. För par där kvinnan har eftergymnasial utbildning längre än 2 år är det fem gånger så vanligt att dela jämställt på föräldrapenningen än i par där kvinnan har förgymnasial utbildning kortare än 9 år. Skillnaderna mellan jämnt föräldrapenninguttag och jämn fördelning av föräldraledigheten ökar med utbildningsnivå. Eftersom utbildningsnivå ofta hänger samman med inkomst kan detta avspegla större möjligheter att sprida på föräldrapenninguttaget för dem med högre inkomster.

ISF har granskat effekterna av reformen från 2002 då grundnivån i föräldrapenningen fördubblades från 60 kronor till 120 kronor. De kvinnor som fått sitt första barn och omfattades av grundnivåhöjningen hade en lägre sannolikhet

att förvärvsarbete de två första åren efter barnets födelse, jämfört med förstföderskor som hade ersättning på SGI-nivå. De sammantagna effekterna av höjningen av grundnivån är mycket små (ISF Rapport 2019:6, Effekter av höjd ersättning i föräldrapenning på grundnivå. En analys av effekter på barnafödande och förvärvsarbete av höjd ersättning i föräldrapenningens grundnivå).

Reserverade dagar ökar mäns uttag av föräldrapenning

Försäkringskassan har undersökt hur införandet av den tredje reserverade månaden i föräldrapenningen har påverkat uttaget av föräldrapenning och föräldraledighet för kvinnor och män (Jämförd föräldraförsäkring, utvärdering av de reserverade månaderna i föräldraförsäkringen, Socialförsäkringsrapport 2019:2). Resultatet visar att mäns uttag av föräldrapenning under barnets två första levnadsår ökade och kvinnors minskade. Andelen pappor som tagit ut minst 90 dagar under barnets två första levnadsår ökade från 36 procent till 40 procent. Förändringar observerades främst i de grupper som har en avslutad gymnasieutbildning men inte någon utbildning på högskolenivå. Mäns uttag ökade med 6,7 dagar och kvinnors minskade med 12,4 dagar. Det var även de med medelhög inkomst som påverkades (kvartil 2 och 3). Män med hög inkomst tog redan innan reformen i genomsnitt ut mer än 90 dagar och påverkades därmed inte av reformen.

Icke sysselsatta kvinnor minskade sitt uttag som en följd av reformen, medan männens uttag bland ej sysselsatta var oförändrat. Mäns uttag av föräldrapenning ökar över tid. Försäkringskassan beräknar att införandet av den tredje reserverade månaden innebär att ökningen av mäns uttag blev mer än 2,5 gånger större än den trendmässiga ökningen. Föräldraledighetens längd var i stort oförändrad sett ur barnets perspektiv, men föräldraledigheten omfördelades något från kvinnor till män.

Tillfällig föräldrapenning för vård av barn

Föräldrars uttag av tillfällig föräldrapenning för vård av barn är mer jämställt än uttaget av föräldrapenning. Uttaget av tillfällig föräldrapenning när barnet är sjukt eller smittat är högt främst när barnet är i förskoleåldern (2–4 år). För barn födda 2014 tog män ut i genomsnitt 42 procent av dagarna under den perioden. Andelen är oförändrad jämfört med barn födda 2013. Under förskoleåldern var det 23 procent av föräldraren

med barn födda 2014 som delat dagarna med tillfällig föräldrapenning jämställt. Ett mer jämställt uttag av tillfällig föräldrapenning kan ses som ett tecken på ett mer jämställt ansvar för omsorgen om barnet.

Försörjningsansvar för barn

Ett jämställt föräldraskap kan förutom delat omvårdnadsansvar även omfatta ett delat försörjningsansvar. Även föräldrar som inte lever tillsammans har ett sådant ansvar. Föräldrarna behöver efter en separation fortsätta att samarbeta i frågor som gäller barnet, och i detta ingår frågor som rör underhållsskyldighet för barn. Underhåll för barn kan regleras genom underhållsbidrag eller genom underhållsstöd. Underhållsstöd kan exempelvis betalas ut om föräldrarna inte kan komma överens om ett underhållsbidrag eller om den bidragsskyldiga föräldern har låg inkomst. Av de 127 500 föräldrar som tog emot underhållsstöd i december 2018, s.k. boföräldrar, var 85 procent kvinnor och 15 procent män. I jämförelse med 2017 har andelen kvinnor ökat något och antalet föräldrar som tog emot underhållsstöd har totalt sett minskat med åtta procent. Av de bidragsskyldiga föräldrarna är majoriteten istället män. År 2018 var 86 procent män och 14 procent var kvinnor, samma andelar som 2017. Skillnaderna mellan kvinnor och män speglar förhållandet att det är vanligare att barn bor med mamman efter en separation. Förekomsten av växelvist boende ökar dock, en boendeform som innebär att både daglig omsorg och barnets kostnader delas i hög utsträckning mellan de separerade föräldrarna.

Från och med den 1 april 2016 har Försäkringskassan i uppdrag att ge information och stöd till föräldrar i frågor om underhållsbidrag och underhållsskyldighet gentemot barn. Från denna tidpunkt betalar Försäkringskassan inte längre ut underhållsstöd om den bidragsskyldiga föräldern skött betalningen till Försäkringskassan under minst sex månader i följd. Om det finns särskilda skäl ska underhållsstöd ändå lämnas. ISF har följt upp Försäkringskassans utökade uppdrag och den nya lagstiftningen om indraget underhållsstöd under perioden 1 oktober 2016 till 31 maj 2017. De har följt upp ca 11 400 ärenden som berörde ca 11 100 boföräldrar och ca 14 800 barn. I 65 procent av fallen blev underhållsstödet helt indraget. I 24 procent av fallen betalades istället ett utfyllnadsbidrag ut och i 12 procent av fallen fortsatte underhållsstöd betalas ut på grund av särskilda skäl. Av dem som fick underhållsstödet

indraget eller beviljades utfyllnadsbidrag var det en stor andel där betalningen av underhåll direkt mellan föräldrarna fungerade. I 17 procent av fallen återkom dock boföräldern med en ny ansökan om underhållsstöd. Den vanligaste anledningen till en ny ansökan var att den bidrags-skyldiga föräldern inte har betalat underhålls-bidraget till boföräldern. ISF framför att För-säkringskassans arbete med reformen ger goda förutsättningar att öka föräldrars kunskap om underhållsskyldighet och underhållsbidrag samt möjlighet att sköta underhållet själva (ISF, Rapport 2019:7 Från underhållsstöd till underhållsbidrag? En granskning av 2016 års reform inom underhållsstödet).

Familjeekonomiska stöd påverkas av internationellt samarbete

Liksom andra delar av samhället påverkas familjepolitikens förmåner av en ökad internationell rörlighet. Utformningen av den nationella ekonomiska familjepolitiken måste därför bl.a. ta hänsyn till att familjemedlemmar kan arbeta i ett land och samtidigt vara bosatta i ett annat EU- eller EES-land. Även om utformningen av familjeförmåner är en nationell kompetens, samordnas utbetalningar vid gränsöverskridande situationer inom EU och EES genom Europaparlamentets och rådets förordning (EG) 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen.

Den 13 december 2016 lade Europeiska kommissionen fram ett förslag till revidering av förordning 883/2004 som bl.a. behandlar samordningen av föräldraförsäkringen. Trepartsförhandlingar inleddes i början av 2019, men de kunde inte slutföras före utgången av Europaparlamentets mandatperiod (se även utg. omr. 10 avsnitt 3.6.4). För föräldrar som rör sig över gränserna har kategoriseringen av familjeförmåner betydelse för i vilken omfattning förmåner från olika medlemsländer ska samordnas och räknas av mot andra länders förmåner. I början av 2019 kom en dom från Högsta förvaltningsdomstolen som slog fast att den svenska föräldrapenningen ska kategoriseras som en familjeförmån, inte en moderskaps- och faderskapsförmån. Konsekvenserna av den förändrade tillämpningen behöver analyseras och regeringen har därför gett Försäkringskassan i uppdrag att redovisa konsekvenser senast den 1 oktober 2019.

I juni 2019 antogs direktivet om balans mellan arbete och privatliv för föräldrar och anhörigvårdare. Direktivet trädde i kraft den 1 augusti 2019 och medlemsstaterna har från den tidpunkten tre år på sig att anpassa regelverken till den nya EU-lagstiftningen.

Administrationen av de familjeekonomiska stöden

Huvuddelen av förmånerna inom området ekonomisk familjepolitik administreras av Försäkringskassan. Förmånerna barnpension och efterlevandestöd samt pensionsrätt för barnar administreras av Pensionsmyndigheten. Kvaliteten i de olika förmånerna har utvecklats åt delvis olika håll under 2018, föräldrapenningen har utvecklats positivt avseende rättssäkerhet, service och produktivitet medan det för t.ex. bostadsbidrag och underhållsstöd är kraftigt ökande styckkostnader samt längre handläggningstider.

För föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning är självbetjäningstjänster och hjälpmedel på nätet viktiga instrument för att hjälpa föräldrarna och upprätthålla en god servicenivå. Dessutom är automatiseringsgraden mycket hög, 55 procent av ärenden med föräldrapenning handläggs automatiskt och 65 procent av ärenden med tillfällig föräldrapenning.

Försäkringskassan har granskat risken för felaktiga utbetalningar inom den tillfälliga föräldrapenningen (Socialförsäkringsrapport 2018:1, Felaktiga utbetalningar av tillfällig föräldrapenning). Granskningen visar att det finns felaktigheter i ärenden motsvarande 15 procent av de dagar som beviljats. Orsaken till felaktigheterna är oklara, men Försäkringskassan har vidtagit ett antal åtgärder för att minska riskerna för felaktiga utbetalningar. Bland annat har Försäkringskassan utökat granskningarna samt prioriterat ärenden där det är stora belopp eller systematiskt missbruk. Försäkringskassan konstaterar samtidigt att de riskbaserade kontrollerna inom förmånen har blivit mer träffsäkra under 2018 vilket har bidragit till att en högre andel av kontrollutredningarna har lett till åtgärder.

Mål för föräldraförsäkringen

I Försäkringskassans regleringsbrev för 2018 fanns ett mål om att myndigheten ska verka för ett jämställt användande av föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning samt öka kunskapen om

föräldraförsäkringens regelverk. Försäkringskassan har genomfört ett antal insatser under året, t.ex. i form av informationskampanjer i samband med mors dag och fars dag. Försäkringskassan har under 2018 lanserat en ny e-tjänst där föräldrar kan få skraddarsydd information om föräldrapenningen. Försäkringskassan har även genomfört livesända seminarier på webben för blivande föräldrar, varav ett var riktat specifikt mot egna företagare som sedan tidigare identifierats som en grupp med särskilda informationsbehov.

Försäkringskassan ska enligt sin instruktion informera och stödja föräldrarna i frågor om underhållsbidrag och underhållsskyldighet för barn, i syfte att fler föräldrar på egen hand ska komma överens om barnens försörjning. På begäran ska Försäkringskassan bistå med hjälp och stöd att beräkna och skriva avtal om underhållsbidrag. Stöd till föräldrar ges via telefon eller via webbplatsen där det bl.a. finns ett beräkningsverktyg för underhållsbidrag. Under året har närmare 250 000 personer varit inne på sidan. 21 400 personer har sparat ned en beräkningsfil, vilket är ca 400 fler än föregående år.

3.6 Analys och slutsatser

Måluppfyllelsen för utgiftsområdet ekonomisk trygghet för familjer och barn anser regeringen är acceptabel. Den ekonomiska familjepolitiken bidrar till att utjämna skillnader mellan hushåll med och utan barn samt bidrar till en god ekonomisk levnadsstandard för barnfamiljerna. Skillnader består dock mellan ensamstående hushåll och sammanboende, liksom mellan hushåll med inrikes och utrikes bakgrund.

Under förra mandatperioden genomförde regeringen flera förändringar av den ekonomiska familjepolitiken. Inkomstgränser och nivåer höjdes. Utgifterna för familjepolitiken har därmed ökat kraftigt mellan 2017 och 2018. Barnbidraget och studiebidraget höjdes med 200 kronor i månaden, inkomstgränserna i bostadsbidraget höjdes för första gången på 20 år. Höjningarna av inkomstgränserna i bostadsbidraget sker i flera steg och kommer att, när utbyggnaden är klar år 2021, leda till att 18 000 fler barnfamiljer har fått eller kommer att få bostadsbidrag. Utöver detta har underhållsstödet höjts för alla åldersgrupper, och mest för barn över 15 år. Under 2019 höjdes underhållsstödets

nivå med 150 kronor per månad för barn 11–14 år. Totalt sett har underhållsstödet för de äldsta barnen höjts med 800 kronor i månaden. Höjningarna har inneburit att familjepolitikens andel av barnhushållens disponibla inkomster ökar för första gången på många år.

Ett ökat barnafödande och totalt sett fler barn i befolkningen medför att utgifterna för den ekonomiska familjepolitiken ökar. På längre sikt genererar dock ett ökat barnafödande ett ökat arbetskraftsutbud som ger förutsättningar för en fortsatt god samhällsekonomi och en förmåga att sörja för framtida generationer.

De jämställdhetspolitiska delmål som den ekonomiska familjepolitiken direkt inverkar på är målet om ekonomisk jämställdhet och målet om en jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Bedömningen är att utvecklingen under 2018 är positiv, fler föräldrar är i förvärvsarbete, den ekonomiska familjepolitiken hjälper till att utjämna ekonomiska villkor mellan kvinnor och män och utvecklingen går mot en mer jämn fördelning av föräldrapenning och föräldraledighet. Stora skillnader består dock mellan barnhushållen och mellan kvinnor och män.

För en bättre måluppfyllelse behöver familjepolitiken fortsätta att utvecklas i mer jämställd riktning. Det är även av stor vikt att de familjeekonomiska stöden fortsätter att bidra till goda uppväxtvillkor för barn och att skillnaderna i ekonomisk levnadsstandard mellan de olika barnhushållen minskar på så sätt att de med lägst inkomster får stöd. De behovsprövade stöden har god träffsäkerhet men den kan förbättras ytterligare.

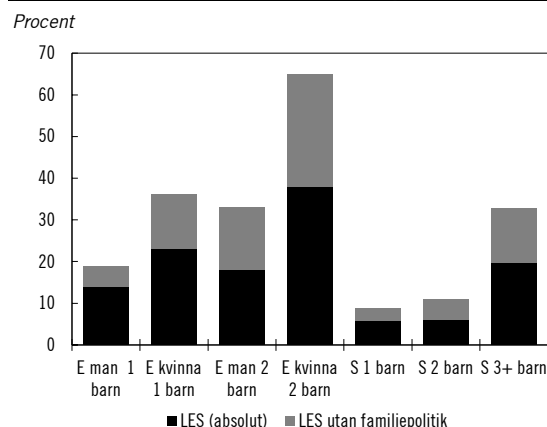
God målutveckling men stora skillnader består mellan de olika barnhushållen

Hushåll med barn har i genomsnitt en lägre disponibel inkomst per konsumtionsenhet än hushåll utan barn. Den ekonomiska familjepolitiken bidrar till att minska dessa skillnader och till att förbättra barnfamiljernas förutsättningar för en god levnadsstandard. Familjepolitiken höjer den disponibla inkomsten i relation till hushåll utan barn. I förhållande till föregående år har barnhushållens disponibla inkomster ökat. De familjeekonomiska stödens andel av barnhushållens disponibla inkomster har minskat över tid, men en svag uppgång kan ses för 2018. Stödets minskade betydelse över tid förklaras av

höjda reallöner och fler i sysselsättning. Stödets nivåer följer inte heller inkomstnivåerna och deras andel av den disponibla inkomsten har därför minskat i betydelse. Träffsäkerheten är dock god, särskilt för de behovsprövade stöden, även om skillnader mellan barnhushållen fortfarande består. Under 2018 gick 26 procent av utbetalningarna av familjeekonomiska stöd till den femtedel av barnhushållen som hade lägst ekonomisk standard. För de behovsprövade bidragen var fördelningsprofilen tydligare, hälften av utbetalningarna gick till denna grupp.

Sett över tid har andelen hushåll med låg ekonomisk standard minskat, mätt enligt det absoluta måttet. Enligt det relativa måttet har andelen ökat något. Oavsett mått finns skillnader mellan barnhushållens ekonomiska standard som beror på hushållssammansättning, kön, antalet barn i hushållet och t.ex. arbetsmarknadsanknytning. Familjepolitiken bidrog under 2018 i hög utsträckning till att stärka barnfamiljernas levnadsstandard. Av diagram 3.12 framgår hur barnfamiljernas inkomster överstiger gränsen för låg ekonomisk standard tack vare familjepolitiken. För gruppen ensamstående kvinnor med två barn är effekten av stöden på låg ekonomisk standard betydligt större än för genomsnittet. I den gruppen har i genomsnitt 38 procent låg ekonomisk standard (absolut mått). Utan de familjeekonomiska stöden skulle dock i genomsnitt 65 procent av dessa hushåll ha en låg ekonomisk standard. För ensamstående män med två barn minskar andelen hushåll med låg ekonomisk standard från 33 till 18 procent som en följd av att de tar emot stöden.

Diagram 3.12 Andel barnhushåll med låg ekonomisk standard (absolut mått) 2018 om den ekonomiska familjepolitiken räknas bort från hushållets disponibla inkomst

Källa: Försäkringskassan, 2019.

Anm.: Låg ekonomisk standard förkortas LES i diagrammet. Ensamstående förkortas E, sammanboende förkortas S.

För sammanboendehushåll har de familjeekonomiska stöden störst betydelse för familjer med tre barn eller fler. Utan dessa stöd skulle 33 procent av hushållen ha en låg ekonomisk standard, med stöden sjunker andelen till 20 procent. Många hushåll med låg ekonomisk standard tenderar att få en förbättrad ekonomisk situation på några års sikt, även om det finns skillnader i vilken grad det gäller i förhållande till exempelvis hushållstyp och antalet barn i hushållet. Hushåll med ensamstående kvinnor, särskilt om de är utrikes födda, har en mer utsatt situation. Nästan vart femte sådant hushåll befinner sig i långvarig ekonomisk utsatthet. De hushåll som lever i ekonomisk utsatthet under längre perioder behöver fortsatt stöd från familjepolitiken, men kan även vara i behov av insatser utanför utgiftsområdet såsom inom arbetsmarknads- och utbildningspolitiken. Träffsäkerheten i de behovsprövade stöden är god, men kan förbättras ytterligare.

Värdet av offentligt finansierade välfärdstjänster ingår inte i hushållens disponibla inkomster. Subventionerad förskola och pedagogisk omsorg samt utbildning för äldre barn är mycket betydelsefullt för barnfamiljerna och har en utjämnande effekt på inkomster och välfärd mellan kvinnor och män med och utan barn, se vidare budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 bilaga 3).

Föräldradedigheten och hur den fördelas mellan kvinnor och män har påverkan på hur jämställdheten på arbetsmarknaden utvecklas. En ojämförd fördelning av betalt och obetalt arbete innebär att arbetsinkomster, livsinkomster och även pensionerna för kvinnor och män skiljer sig

åt och är en förklaring till att fler kvinnor än män har en låg ekonomisk standard. Flera familjeekonomiska stöd som föräldrapenning, tillfällig föräldrapenning, graviditetspenning och omvårdnadsbidrag är pensionsgrundande. För föräldrar som tar emot dessa stöd betalar staten ålderspensionsavgift. Eftersom fler kvinnor än män får dessa ersättningar jämnar de statliga pensionsavgifterna till viss del ut skillnader i livsinkomst mellan kvinnor och män. Till detta kommer även förmånen barnrättsår. Stora skillnader mellan kvinnors och mäns inkomster återstår dock, vilket blir tydligt vid en jämförelse av t.ex. ensamstående hushåll. På så sätt är det jämställda föräldraskapet en viktig faktor för att även stärka förutsättningarna för en god levnadsstandard.

Ett jämställt föräldraskap

Delat ansvar för omvårdnaden och försörjningen av barnen utgör både på kort och på lång sikt viktiga utgångspunkter för ett jämställt föräldraskap. Andelen föräldrapar som delar mer lika på föräldrapenningen och föräldraledigheten ökar över tid, om än långsamt och med stora skillnader beroende på föräldrarnas utbildningsnivå och inkomster. Effekterna på lön, karriär, utvecklingsmöjligheter och fördelningen av betalt och obetalt arbete varierar därför stort mellan olika sektorer, utbildningsnivåer och mellan kvinnor och män. Det varierar även beroende på om föräldrarna är födda i Sverige eller inte.

Genomförda insatser har dock haft effekt. Införandet av den tredje reserverade månaden 2016 har bidragit till en mer jämn fördelning av både föräldrapenning och föräldraledighet under barnets två första levnadsår. Den reserverade månaden har därför ökat förutsättningarna för ett mer jämställt föräldraskap. För de barn som omfattades av reformen har andelen som använt minst 90 dagar ökat jämfört med de barn som inte omfattades.

Även när det gäller försörjningsansvar för barn har utvecklingen varit positiv. Fler reglerar underhåll på egen hand utan Försäkringskassan som mellanhand, samtidigt som det växelvisa boendet är högt. Försäkringskassan spelar en viktig roll för att informera föräldrar om hur underhåll för barn kan regleras efter en separation.

Förutsättningarna för ett jämställt föräldraskap är därför goda även om fler insatser behöver göras, särskilt för att nå de som inte tar ut någon

föräldrapenning alls. Försäkringskassan har här ett viktigt uppdrag i form av ett mål i regleringsbrevet om att öka kunskapen om föräldraförsäkringens regelverk och att aktivt verka för ett mer jämställt uttag av föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning.

Barnafödandet är fortsatt högt och föräldrarnas arbetskraftsdeltagande har ökat. Samtidigt anger drygt var tredje förvärvsarbetande förälder att de har varje vecka svårt att förena arbetsliv med familj och fritid och att var fjärde förälder anger att de saknar inflytande över arbetstidens förläggning. Skillnader i arbetsvillkor mellan kvinnor och män beroende på t.ex. arbetsmarknadsanknytning, arbetsmarknadssektor m.m. kan innebära att föräldrar möter olika möjligheter och svårigheter att förena arbetsliv och familjeliv. Det kvarstår stora skillnader i användning av föräldraförsäkringen mellan könen såväl som inom gruppen kvinnor och gruppen män, där utbildningsnivå och inkomst spelar stor roll.

3.7 Politikens inriktning

En generell välfärd som omfattar alla, ett jämställt föräldraskap och barnets bästa i fokus. Det är de bärande principerna för regeringens familjepolitik. Familjepolitiken är därutöver omfördelade.

Barnfamiljernas levnadsförhållanden ändras i takt med att samhället förändras. Då barnens familjesituation kan se olika ut och behov och önskemål varierar över tid måste samhällets stöd till barnfamiljerna vara konstruerat så att det kan användas på ett flexibelt sätt, och kan anpassas efter föräldrars och barns behov.

En generell välfärd som omfattar alla bidrar till att utjämna ekonomiska villkor och förbättrar levnadsförhållanden för barnhushållen samt har hög legitimitet.

Ett jämställt föräldraskap

En naturlig utgångspunkt för familjepolitiken är att föräldrarna tar ett gemensamt ansvar för vårdnaden om och försörjningen av barnet. Ett jämställt föräldraskap bidrar även till jämställdhet på arbetsmarknaden.

Kvinnor och män arbetar i dag ungefär lika mycket, men fördelningen av betalt förvärvs-

arbete och obetalt hemarbete skiljer sig fortfarande åt. Föräldraförsäkringen har under de senaste fyrtio åren haft positiva effekter på föräldrars arbetsmarknadssituation genom att göra det möjligt för föräldrarna att vara hemma med barnen när de är små och öka förutsättningarna för både kvinnor och män att kombinera familjeliv och arbetsliv. Men uttaget av föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning är ännu inte jämställt. Mäns uttag av föräldrapenning ökar över tid men utvecklingen går långsamt. Försäkringskassan beräknar att införandet av den tredje reserverade månaden innebar att mäns uttag ökade med ca 1,5 dagar per år. Mer behöver göras innan målet om ett jämställt föräldraskap är uppnått.

Under 2017 lämnade utredningen om en modern föräldraförsäkring sitt slutbetänkande. Utredningen lämnade förslag om en ny modell för föräldraförsäkringen som bland annat underlättar för olika familjekonstellationer och stärker det jämställda föräldraskapet. Förslagen syftar till att föräldrapenningen och föräldraledigheten ska fördelas mer jämnt mellan föräldrarna och att föräldrapenningen används mer koncentrerat under barnets tidiga år. I enlighet med utredningens förslag utökades från och med den 1 juli 2019 möjligheterna att använda föräldrapenning till att även omfatta en förälders sambo utan gemensamma barn eller tidigare äktenskap. Resterande förslag från utredningen bereds i Regeringskansliet.

Regeringen följer kontinuerligt föräldrarnas användning av föräldraförsäkringen samt de åtgärder och insatser som Försäkringskassan vidtar i syfte att uppfylla målet i myndighetens regleringsbrev om att skillnader i hur kvinnor och män tar ut föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning ska minska. Målet tillfördes Försäkringskassans regleringsbrev under 2019 och där anges även målet att föräldrarnas kunskaper om föräldraförsäkringens regelverk ska öka.

I syfte att bland annat underlätta för föräldrar som förvärvsarbetar att kombinera arbetsliv och familjeliv, förbättra förutsättningar för föräldrar att förvärvsarbeta, främja minskat deltidsarbete samt att ge föräldrar till något äldre barn bättre möjligheter att i vissa utpekade situationer vara lediga tillsammans med barnen, avser regeringen att påbörja införandet av en familjeveck. Den närmare utformningen av familjeveckan bereds för närvarande inom Regeringskansliet och regeringen avser att återkomma i frågan.

En familjepolitik som ökar jämlikheten

Med familjebildning följer en ökad försörjningsbörda. En grundläggande strävan för regeringen är att skapa förutsättningar för jämlika uppväxtvillkor för alla barn. Den ekonomiska familjepolitiken har god effekt för att utjämna ekonomiska klyftor, men räcker inte alltid till. Vissa barnfamiljer som t.ex. ensamstående kvinnor eller hushåll där föräldrarna är nyanlända löper hög risk för låg ekonomisk standard, ibland flera år i rad.

Att förbättra situationen för familjer med låg ekonomisk standard är en för regeringen prioriterad uppgift. Insatser och långsiktiga strategier finns såväl inom den ekonomiska familjepolitiken som inom arbetsmarknads- och utbildningspolitiken.

Barnfamiljer med låg ekonomisk standard behöver fortsatt stöd. Regeringen har tillsatt en utredning som ska göra en översyn av regelverket för underhållsstöd och bostadsbidrag så att dessa moderniseras och får en förbättrad fördelningsmässig träffsäkerhet. Regelverket behöver även bli mer neutralt i förhållande till olika typer av boenden och minska risken för skuldsättning. Utredningen ska lämna sitt betänkande i november 2020.

Anpassningar av efterlevandestödet

En arbetsgrupp i Socialdepartementet har sett över regelverket för efterlevandestöd. Arbetsgruppen redovisade sitt förslag i promemorian Ändrade regler om retroaktivitet avseende efterlevandestöd (Ds 2017:11). Regeringen återkommer i denna proposition med förslag om att begränsa retroaktiviteten i efterlevandestödet till en månad (se vidare avsnitt 3.8).

3.8 Förslag om ändrade regler om retroaktivitet avseende efterlevandestöd

3.8.1 Ärendet och dess beredning

I regleringsbrevet för 2016 gav regeringen Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten i uppdrag att tillsammans kartlägga hur nyanlända flickor och pojkar, vars ena eller båda föräldrar är avlidna eller saknas, söker och får underhållsstöd

respektive efterlevandestöd. I rapporten Underhållsstöd och efterlevandestöd för nyanlända barn – svar på regeringsuppdrag (S2016/03576/FST) föreslog myndigheterna bl.a. vissa förändringar av reglerna för efterlevandestöd.

I promemorian Ändrade regler om retroaktivitet avseende efterlevandestöd (Ds 2017:11) föreslog en arbetsgrupp inom Socialdepartementet att retroaktiviteten vid ansökan om efterlevandestöd ska vara en månad före ansökningsmånaden. En sammanfattning av promemorian finns i *bilagan*. Promemorians lagförslag finns i *bilagan*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilagan*. Remissyttrandena finns tillgängliga i Socialdepartementet (S2017/01878/FST).

Regeringen uttalade i budgetpropositionen för 2018 sin avsikt att återkomma i frågan om begränsad retroaktivitet för efterlevandestöd (prop. 2017/18:1 utg.omr. 12). I promemorian Ändrad retroaktivitet avseende efterlevandestöd föreslog en arbetsgrupp inom Socialdepartementet att retroaktiviteten vid ansökan om efterlevandestöd ska vara sex månader före ansökningsmånaden. Promemorian har remissbehandlats. Remissyttrandena finns tillgängliga i Socialdepartementet (S2017/06357/FST).

I syfte att komplettera beredningsunderlaget i fråga om tidpunkten för ikraftträdande för förslaget har synpunkter hämtats in från Pensionsmyndigheten.

Regeringen lämnade under våren 2018 propositionen Ändrade regler om retroaktivitet avseende efterlevandestöd (prop. 2017/18:150) med förslag om sex månaders retroaktivitet före ansökningsmånaden. Riksdagen antog propositionen och tillkännagav vad utskottet anfört om att skärpa regelverket för efterlevandestöd. Enligt tillkännagivandet bör regeringen dels återkomma till riksdagen med ett förslag som innebär att efterlevandestöd som kräver ansökan ska kunna lämnas för högst en månad före ansökningsfallet, dels tillsätta en utredning med uppdrag att ta ställning till om efterlevandestöd ska få lämnas till barn som bor i HVB-hem eller liknande (bet. 2017/18:SfU27 punkt 2, rskr 2017/18:329).

Genom förslaget i denna proposition om begränsning till en månads retroaktivitet för efterlevandestöd anser regeringen att tillkännagivandet i den del som avser retroaktiviteten är tillgodosett. Regeringen avser att återkomma med anledning av riksdagens tillkännagivande i den del

som avser efterlevandestöd som lämnas till barn som bor i HVB-hem eller liknande.

Tillkännagivandet är inte slutbehandlat.

3.8.2 Bakgrund

Ett barn har rätt till barnpension eller efterlevandestöd om barnets ena förälder eller båda föräldrar har avlidit. Om en förälder har försvunnit och det kan antas att han eller hon har avlidit, gäller samma rätt till ersättning som vid dödsfall. Efterlevandestöd lämnas som ett tillägg till eller i stället för barnpension och har till syfte att tillförsäkra ett barn en viss lägsta nivå i händelse av en förälders död, dvs. att garantera en lägsta rimlig levnadsstandard.

Efterlevandestöd är en bosättningsbaserad förmån. Det innebär att den som är bosatt i Sverige är försäkrad för efterlevandestöd. För ett barn som kommer till Sverige kan efterlevandestöd lämnas först när barnet är försäkrat i Sverige, dvs. när barnet anses bosatt i Sverige och har beviljats uppehållstillstånd. Även barn som är bosatta i EU/EES kan dock under vissa förutsättningar få efterlevandestöd.

Efterlevandestöd lämnas som huvudregel från och med den månad då dödsfallet inträffat. Om den avlidne fick allmän ålderspension, sjukersättning eller aktivitetsersättning vid sin död lämnas efterlevandestöd i stället från och med månaden efter dödsfallet. Om rätten till efterlevandestöd inträder vid en annan tidpunkt än vid dödsfallet, ska stödet lämnas från och med den månad när rätten inträder.

Barnpension och efterlevandestöd får lämnas utan ansökan (77 kap. 13 § och 110 kap. 6 § socialförsäkringsbalken, förkortad SFB). En ansökan krävs dock när den efterlevande är ett barn som är bosatt i Sverige, men vars avlidna förälder inte var att anse som bosatt i Sverige vid tidpunkten för dödsfallet. En ansökan krävs också vid anspråk på efterlevandeförmån efter någon som har försvunnit och antas ha avlidit, se 2 § Pensionsmyndighetens föreskrifter (PFS 2011:6) om ansökan om pension och utbetalning av små belopp, omtryckt 2014:10. Vidare krävs en ansökan om dödsfallet har inträffat före den 1 november 2012, se punkt 2 övergångsbestämmelserna till lagen (2012:599) om ändring i socialförsäkringsbalken.

Barnpension får inte lämnas för längre tid tillbaka än två år före ansökningsmånaden. Efter-

levandestöd får enligt den nuvarande bestämmelsen som trädde i kraft den 1 juli 2018 inte lämnas för längre tid tillbaka än sex månader före ansökningsmånaden (77 kap. 16 § SFB).

I rapporten Underhållsstöd och efterlevandestöd för nyanlända barn, svar på regeringsuppdrag, bedömde Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten att det finns osakliga skillnader i regelverken för underhållsstöd och efterlevandestöd som behöver rättas till. Myndigheterna föreslog bl.a. att det borde utredas om den retroaktiva tiden för efterlevandestöd ska kortas ned från två år före ansökningsmånaden till en månad före ansökningsmånaden.

3.8.3 Förkortad retroaktivitet inom efterlevandestöd

Regeringens förslag: Efterlevandestöd ska inte få lämnas för längre tid tillbaka än en månad före ansökningsmånaden.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: De flesta av remissinstanserna som har yttrat sig över förslaget tillstyrker det eller har inget att invända. Några remissinstanser har dock framfört synpunkter på vissa av analyserna i promemorian. Enligt *Försäkringskassan* kan den föreslagna regeln leda till att andra familjeförmåner enligt förordning (EG) 883/2004 (t.ex. barnbidrag) inte kommer att kunna beviljas retroaktivt i samma omfattning som i dag. *Pensionsmyndigheten* framför att förslaget kommer att få konsekvenser för barn som är bosatta inom EU eller i andra konventionsländer och som därför behöver ansöka om både barnpension och efterlevandestöd. Förmånerna kan då komma att beviljas med olika retroaktivitetstid beroende på när förälderns dödsfall inträffat och när ansökan kommer in till myndigheten. *Inspektionen för socialförsäkringen* (ISF) pekar på att det inte kommer att uppnås någon enhetlighet mellan efterlevandestöd och underhållsstöd med förslaget eftersom beloppen inte är desamma, och efter åldersdifferentieringen av underhållsstödet har skillnaderna ökat. *Diskrimineringsombudsmannen* (DO) anser att det kan finnas anledning att komplettera promemorians diskrimineringsrättsliga analys, men har inget att invända mot arbetsgruppens slutsatser i sak.

Nacka kommun och *Sveriges Kommuner och Landsting* (SKL) anser att de ekonomiska konsekvenserna för kommunerna bör analyseras ytterligare. SKL anser att socialnämnderna bör få utökade möjligheter att begära utbetalning av retroaktiv ersättning enligt 107 kap. 5 § SFB även i de fall barnet är placerat enligt socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL, eller lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga och något beslut om ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL inte har fattats.

Flera remissinstanser, bl.a. *Socialstyrelsen* och flera kommuner, anser att ytterligare analys behövs för att kunna bedöma om det krävs förändringar av efterlevandestöd för barn som beviljas detta och samtidigt får sin omsorg och försörjning tillgodosedd enligt SoL.

En remissinstans, *Rådgivningsbyrån för asylsökande och flyktingar*, avstyrker förslaget. Rådgivningsbyrån anser att det saknas acceptabla motiv för förändringen och att det krävs ytterligare utredning, dels av förslagets förenlighet med diskrimineringsförbudet, dels av konsekvenserna för barn som är födda utomlands och vars förälder inte är bosatt i Sverige.

Skälen för regeringens förslag: Både underhållsstöd och efterlevandestöd är förmåner som är avsedda att vara ett grundläggande stöd för ett barns försörjning när barnets ena eller båda föräldrar inte kan bidra till barnets försörjning. Efterlevandestöd får inte lämnas för längre tid tillbaka än sex månader före ansökningsmånaden. Regeringen föreslår i denna proposition att efterlevandestöd inte ska få lämnas för längre tid tillbaka än en månad före ansökningsmånaden, och därmed blir tiden densamma som inom underhållsstödet. Skälet till att korta den retroaktiva tiden inom efterlevandestödet är att uppnå en större enhetlighet mellan reglerna om efterlevandestöd och underhållsstöd. Med förslaget kommer barn till särlevande föräldrar och barn till avlidna föräldrar att få ett mer enhetligt stöd. Vidare medför förslaget att incitamenten att ansöka om den förmån som har längst retroaktivitet och som därmed innebär en högre ersättning kommer att tas bort.

ISF har lämnat synpunkter på att enhetlighet mellan efterlevandestöd och underhållsstöd saknas eftersom beloppen skiljer sig åt. Enligt ISF kvarstår incitamenten att ansöka om underhållsstöd framför efterlevandestöd utifrån beloppets storlek. Frågan om ersättningsbeloppet inom

efterlevandestödet är dock inte föremål för detta lagstiftningsärende.

Inte heller *Pensionsmyndighetens* synpunkt om att retroaktiviteten för barnpension och efterlevandestöd skiljer sig åt kan hanteras inom ramen för detta lagstiftningsärende. Den retroaktiva tiden för förmånerna skiljer sig åt redan i dag och kommer att vara fortsatt olika.

SKL anser att socialnämnderna bör få utökade möjligheter att begära utbetalning av retroaktiv ersättning. Bestämmelsen i 107 kap. 5 § SFB är dock inte föremål för detta lagstiftningsärende.

Regeringen har i propositionen Ändrade regler om retroaktivitet avseende efterlevandestöd (prop. 2017/18:150 s. 10 f.) analyserat om effekterna av en förändrad retroaktivitet skulle kunna innebära diskriminering och bedömt att en förkortning inte strider mot något diskrimineringsförbud. Regeringen bedömer att inte heller förslaget om att förkorta den retroaktiva tiden till en månad före ansökningsmånaden strider mot något diskrimineringsförbud. *Försäkringskassan* framför att förslaget kan leda till att barn som bor i ett annat EU-land inte kommer att kunna beviljas andra familjeförmåner (t.ex. barnbidrag) retroaktivt för en längre period än efterlevandestöd beviljas, såvida inte barnet även beviljas barnpension. Regeringen är medveten om att detta kan bli en konsekvens av förslaget i vissa situationer. Effekten är dock begränsad eftersom dessa situationer inte är vanligt förekommande.

Flera remissinstanser framför att det behövs ytterligare analys för att kunna bedöma om det krävs förändringar av efterlevandestödet för barn som beviljas efterlevandestöd och samtidigt får sin försörjning tillgodosedd av kommunen. Regeringen avser att återkomma i frågan om efterlevandestöd som lämnas till barn som är placerade i HVB-hem eller liknande.

Lagförslaget i ärendet finns i avsnitt 2.1.

3.8.4 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Lagändringen ska träda i kraft den 1 januari 2020. Äldre föreskrifter ska gälla för ansökan om efterlevandestöd som har kommit in till Pensionsmyndigheten före ikraftträdandet.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens. I promemorian föreslogs dock en tidigare ikraftträdandetidpunkt.

Remissinstanserna: Inga synpunkter har inkommit.

Skälen för regeringens förslag: Ikraftträdande bör ske så snart som möjligt vilket bedöms vara den 1 januari 2020. Det bör även införas en övergångsbestämmelse som innebär att äldre föreskrifter ska gälla för ansökan om efterlevandestöd som har kommit in till Pensionsmyndigheten före ikraftträdandet.

Lagförslaget i ärendet finns i avsnitt 2.1.

3.8.5 Konsekvenser

Konsekvenser för staten

Antalet efterlevandestöd beräknas enligt Pensionsmyndighetens prognos fortsätta att öka till och med 2020 för att därefter sakta minska. Det är flera osäkra faktorer som påverkar utvecklingen av efterlevandestödet. Antalet beviljade efterlevandestöd påverkas bl.a. av antalet barn som ansöker om och beviljas uppehållstillstånd i Sverige. Förslaget om en kortare retroaktivitet beräknas medföra en besparing för staten. Besparingen beräknas uppgå till cirka 7 miljoner kronor 2020, 3 miljoner kronor 2021 och 4 miljoner 2022 respektive 2023. Förslaget medför vissa administrativa kostnader för Pensionsmyndigheten men de tillkommande kostnaderna bedöms rymmas inom myndighetens befintliga ekonomiska ramar.

Konsekvenser för kommunerna

Efterlevandestödet är inte skattepliktigt och regeländringen kommer därmed inte att påverka kommunsektorns skatteintäkter. Förslaget kan

dock få konsekvenser när socialnämnder begär utbetalning av retroaktivt beviljad ersättning enligt 107 kap. 5 § SFB. För det fall en socialnämnd har beviljat en person ekonomiskt bistånd med stöd av SoL medför förkortningen av retroaktiviteten för efterlevandestöd att nämndens begäran om utbetalning kommer att kunna avse ett mindre belopp än tidigare. *Nacka kommun och SKL* anser att de ekonomiska konsekvenserna för kommunerna bör analyseras ytterligare. Regeringen konstaterar att det saknas statistik på området, exempelvis avseende förekomsten av sådan begäran, beloppens storlek och fördelning av ansökningar mellan kommuner, vilket innebär att det är svårt att uttala sig om de ekonomiska effekterna. Effekterna torde dock vara begränsade eftersom förslaget innebär en minskning av retroaktiviteten från sex månader till en månad.

Konsekvenser för barn

Förslaget påverkar de barn som ansöker om efterlevandestöd den 1 januari 2020 eller senare. Barn som lämnar in en ansökan om efterlevandestöd efter ikraftträdandet kommer inte att kunna få efterlevandestöd för lika lång retroaktiv tid som barn som lämnat in sin ansökan före ikraftträdandet. Barn som berörs av förslaget har i vissa fall redan fått sin omsorg och försörjning ordnad via socialtjänsten under den aktuella tiden. Efterlevandestödet har därmed inte varit nödvändigt för att tillgodose deras grundläggande försörjning. En kort retroaktiv tid ökar behovet av att berörda barn får information i god tid om sin rätt att ansöka om efterlevandestöd.

Konsekvenser för jämställdheten

Förslaget har ingen direkt effekt på jämställdheten mellan kvinnor och män eller på de jämställdhetspolitiska målen. Bland de personer som 2018 beviljades efterlevandestöd var 63 procent pojkar och 37 procent flickor. Pojkar har i allmänhet beviljats efterlevandestöd under fler retroaktiva månader än flickor. Det kan därför antas att fler pojkar än flickor kommer att påverkas av den förkortade retroaktiva tiden.

3.8.6 Författningskommentar

Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

77 kap.

16 §

I paragrafen regleras när efterlevandepension och efterlevandestöd får lämnas för tid före ansökningsmånaden. Ändringen i andra stycket innebär endast att efterlevandestöd inte får lämnas för längre tid tillbaka än en månad före ansökningsmånaden.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Enligt den första punkten ska lagen träda i kraft den 1 januari 2020. Enligt den andra punkten gäller äldre föreskrifter fortfarande för ansökan om efterlevandestöd som har kommit in till Pensionsmyndigheten före ikraftträdandet. För ansökningar som kommer in från och med ikraftträdandet gäller den nya föreskriften.

3.9 Budgetförslag

3.9.1 1:1 Barnbidrag

Tabell 3.7 Anslagsutveckling 1:1 Barnbidrag

Tusental kronor				
2018	Utfall	31 722 494	Anslags-sparande	-149 980
2019	Anslag	33 336 684 ¹	Utgifts-prognos	33 171 070
2020	Förslag	33 493 943		
2021	Beräknat	33 783 141		
2022	Beräknat	34 054 650		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2019 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för allmänna barnbidrag, flerbarnstillägg och förlängt barnbidrag. Anslaget får även användas för utgifter för tilläggsbelopp vid familjeförmåner.

Kompletterande information:

Bestämmelserna om allmänt barnbidrag, flerbarnstillägg och förlängt barnbidrag finns i

socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken. Reglerna för utgifter för tilläggsbelopp vid familjeförmåner finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen.

Regeringens överväganden

Barnbidragets grundläggande uppgift är att kompensera för den ökade försörjningsbörda som barn medför för en familj. Barnbidrag är ett generellt stöd som är lätt att överblicka med förhållandevis låga kostnader för administrationen.

På regeringens initiativ har riksdagen beslutat om en höjning av det allmänna barnbidraget och det förlängda barnbidraget. Höjningen trädde i kraft i mars 2018. Barnbidraget uppgår nu till 1 250 kronor per barn och månad.

Utgiftsutvecklingen inom anslaget beror främst på barnbidragets nivå och antalet barn under 16 år. Av de totala utgifterna för anslaget utgjorde allmänna barnbidrag drygt 87 procent.

Bedömningen av anslagsbehovet görs utifrån SCB:s befolkningsprognoser. Antalet barn i åldern 0–16 år väntas öka under prognosperioden vilket betyder att utgifterna blir högre för allmänt barnbidrag och flerbarnstillägg. Även antalet barn och unga i gruppen 16–21 år ökar vilket innebär högre kostnader även för det förlängda barnbidraget. Den genomförda höjningen av det allmänna barnbidraget och det förlängda barnbidraget från mars 2018 har medfört en ökning av utgifterna under prognosperioden.

Utgifterna för tilläggsbelopp beräknas bli högre under prognosperioden men är på längre sikt osäker på grund av historisk stor variation.

Sammantaget innebär förändringarna som beskrivs ovan att utgifterna för anslaget kommer att öka under perioden.

Tabell 3.8 Härledning av anslagsnivån 2020 2022 för 1:1 Barnbidrag

Tusental kronor

	2020	2021	2022
Anvisat 2019¹	32 802 684	32 802 684	32 802 684
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	89 000	89 000	89 000
Övriga makroekonomiska förutsättningar			
Volymer	602 259	891 457	1 162 966
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	33 493 943	33 783 141	34 054 650

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2018 (bet. 2018/19:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 33 493 943 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Barnbidrag* för 2020. För 2021 och 2022 beräknas anslaget till 33 783 141 000 kronor respektive 34 054 650 000 kronor.

3.9.2 1:2 Föräldraförsäkring

Tabell 3.9 Anslagsutveckling 1:2 Föräldraförsäkring

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2018	Utfall	43 913 923	-21 564	
2019	Anslag	44 454 417 ¹		45 334 398
2020	Förslag	47 288 762 ²		
2021	Beräknat	48 980 739		
2022	Beräknat	50 714 162		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2019 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² 4 263 592 tkr avser beräknad statlig ålderspensionsavgift för 2020 sedan hänsyn tagits till regleringsbeloppet för 2017 som uppgick till 4 101 tkr.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för

- föräldrapenning, tillfällig föräldrapenning och graviditetspenning enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken,
- statlig ålderspensionsavgift för föräldrapenning, tillfällig föräldrapenning och graviditetspenning enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift,

- jämställdhetsbonus enligt lagen (2008:313) om jämställdhetsbonus.

Tabell 3.10 Delposter anslag 1:2 Föräldraförsäkring*Tusental kronor*

	Förslag 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022
Föräldrapenning	34 243 451	35 359 374	36 561 202
STÅP-avgift föräldrapenning	3 407 317	3 466 403	3 695 334
Tillfällig föräldrapenning	8 140 911	8 502 392	8 831 743
STÅP-avgift tillfällig föräldrapenning	801 630	919 590	859 911
Graviditetspenning	640 808	671 534	701 564
STÅP-avgift graviditetspenning	54 645	61 446	64 408

Regeringens överväganden

I föräldraförsäkringen ingår föräldrapenning, tillfällig föräldrapenning och graviditetspenning samt tillhörande statliga ålderspensionsavgifter. Till och med 2016 ingick även jämställdhetsbonusen, därefter avskaffades den.

Utgifterna inom föräldraförsäkringen påverkas framför allt av fem faktorer: antalet barn som föds, antalet barn i befolkningen i åldern 0–12 år, ersättningsnivån, antalet använda dagar samt fördelningen av ersättningsdagarna mellan föräldrarna. Förändringar i födelsetalen påverkar redan på kort sikt användningen av såväl graviditetspenning och föräldrapenning som de tio dagarna i samband med ett barns födelse inom den tillfälliga föräldrapenningen. Under 2018 fyllde barn som omfattas av regelverket för barn födda 2014 och framåt, där maximalt 96 dagar kan sparas till tid efter fyraårsdagen, fyra år. Föräldrar till denna barnkull har tagit ut föräldrapenning mer intensivt än föräldrar till barn födda 2013. Det innebär en avvikelse mot det historiska uttagsmönstret som innebär att utgifterna för föräldrapenningen tidigare läggs och eventuellt även att nyttjandet ökar totalt sett. Även för barn födda 2015 har uttaget varit mer intensivt. Dagar tas ut tidigare i barnets liv i enlighet med målsättningarna med reformen från 2014. När barnet fyllde fyra år var det 35 000 barn (uppdelning på flickor och pojkar redovisas inte i statistiken) eller 32 procent av samtliga barn födda 2014 som det återstod fler än 96 dagar för. I genomsnitt var det 49 dagar per barn som på grund av fyraårsgränsen inte längre kan användas för denna grupp. I jämförelse med

barn födda 2013 så var det 50 000 barn eller 47 procent av barnen för vilka det fanns mer än 96 dagar kvar att använda när barnet var fyra år. Det genomsnittliga antalet ej använda dagar var 67 per barn. Den slutliga effekten på antalet uttagna dagar, d.v.s. om det totala nyttjandet ökar eller inte, kan avläsas först när barn födda 2014 fyller 12 år och rätten att använda föräldrapenning för dessa barn upphör.

Kostnaderna för samtliga anslagsdelar i anslaget beräknas öka under de kommande åren som en följd av ett fortsatt högt barnafödande samt en stigande timlön som medför att medelersättning för de olika förmånerna ökar. Mäns andel av uttagen föräldrapenning fortsätter att öka. Eftersom männen har en högre medelersättning än kvinnor leder detta till ökade utgifter. Under 2019 förväntas männen ta ut 30 procent av alla föräldrapenningdagar, vilket motsvarar en ökning med en procentenhet jämfört med förra året. Enligt prognosen kommer männens andel av nettodagarna fortsätta att öka under perioden.

Utgifterna för tillfällig föräldrapenning har ökat de senaste åren, till stor del beror detta på fler barn i åldern 0–12 år. Under perioden förväntas antalet födda barn samt antalet barn i åldrarna 0–12 år fortsätta att stiga. Även medelersättningen ökar. Benägenheten att använda dagar för vård av barn beräknas öka svagt över tid, variationen är dock stor mellan åren beroende på förekomsten av influensa m.m. Sammantaget innebär det att kostnaderna stiger.

Under 2019 genomfördes administrativa förändringar på Försäkringskassan som innebär att vissa utbetalningar av tillfällig föräldrapenning förskjuts framåt i tiden. Detta innebär att vissa utgifter som tidigare skulle ha belastat anslaget under 2019 nu förskjuts till 2020.

Även utgifterna för graviditetspenning påverkas av befolkningsprognosen. Ett ökat antal födda barn innebär att fler dagar med graviditetspenning betalas ut.

Etableringsjobb

Regeringen föreslår att etableringsjobb införs (se vidare utg.omr. 14 avsnitt 3.7.12). Reformen innebär att utgifterna för föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning ökar eftersom fler personer kommer i arbete och får en sjukpenninggrundande inkomst. För 2021 beräknas utgifterna, inklusive statlig ålderspensionsavgift, öka med 1 miljon kronor till följd av reformen.

För 2022 beräknas utgifterna öka med 1 miljon kronor.

Tabell 3.11 Härledning av anslagsnivån 2020 2022 för 1:2 Föräldraförsäkring

Tusental kronor

	2020	2021	2022
Anvisat 2019¹	44 454 417	44 454 417	44 454 417
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	10 693	21 453	21 453
Varav BP20		1 000	1 000
Varav			
Etableringsjobb		1 000	1 000
Övriga makroekonomiska förutsättningar	619 637	1 234 878	1 827 174
Volym	2 203 609	3 269 276	4 410 403
<i>Överföring till/från andra anslag</i>			
Övrigt	406	715	715
Förslag/beräknat anslag	47 288 762	48 980 739	50 714 162

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2018 (bet. 2018/19:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 47 288 762 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Föräldraförsäkring* för 2020. För 2021 och 2022 beräknas anslaget till 48 980 739 000 kronor respektive 50 714 162 000 kronor.

3.9.3 1:3 Underhållsstöd

Tabell 3.12 Anslagsutveckling 1:3 Underhållsstöd

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2018	Utfall	2 593 264		268 586
2019	Anslag	2 765 282 ¹		2 701 730
2020	Förslag	2 627 264		
2021	Beräknat	2 427 515		
2022	Beräknat	2 378 233		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2019 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för underhållsstöd enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken. Betalningar från bidragsskyldiga föräldrar ska återföras till anslaget.

Regeringens överväganden

Genom underhållsstödet garanterar samhället att ett barn till särlevande föräldrar får ett visst underhåll även när den bidragsskyldiga föräldern inte fullgör sin underhållsskyldighet. Inom underhållsstödet finns det dels en bidragsmottagande förälder, eller en bidragsmottagande ungdom över 18 år om det är fråga om ett så kallat förlängt underhållsstöd, dels en bidragsskyldig förälder. Den sistnämnda ska helt eller delvis betala samhällets kostnader för det underhållsstöd som har betalats ut för barnet. Underhållsstöd lämnas också för barn vars förälder ensam har adopterat ett barn eller när barnet endast har en förälder med anledning av assisterad befruktning.

Utgiftsutvecklingen för underhållsstödet är beroende av exempelvis antalet separationer, antalet barn i åldern 0–18 år samt löneutvecklingen. Utgiftsstyrande faktorer som staten kan påverka är bl.a. stödets nivå, procentsatserna som bestämmer den bidragsskyldiga föräldrarnas betalningsskyldighet samt storleken på grundavdraget för egna levnadskostnader som får göras innan betalningsskyldigheten beräknas. Att tillhandahålla stöd till föräldrar för att reglera underhåll för barn på egen hand, utanför underhållsstödssystemet, kan också påverka nivån på utgifterna.

Underhållsstödet för barn har åldersdifferenterats i flera steg. Den första höjningen, med 150 kronor per månad, trädde i kraft den 1 januari 2018 och tillämpades första gången i fråga om underhållsstöd som avsåg februari 2018. Den andra höjningen, med 350 kronor per månad, trädde i kraft den 1 augusti 2018 och tillämpades första gången i fråga om underhållsstöd som avsåg september 2018. Även underhållsstödet för barn 11–14 år har höjts. Höjningen, med 150 kronor per månad, trädde i kraft den 1 januari 2019 och tillämpades första gången för underhållsstöd och betalningsskyldighet som avser februari 2019 (prop. 2017/18:173, bet. 2017/18:SfU29, rskr. 2017/18:349).

Under första halvåret 2019 var antalet barn med underhållsstöd 8 procent lägre än under motsvarande period 2018. Under prognosperioden förväntas antalet barn med underhållsstöd att fortsätta minska som en följd av att fler föräldrar reglerar underhåll för barn på egen hand, utan Försäkringskassans inblandning. Inbetalningsgraden samt det debiterade beloppet från bidragsskyldiga förväntas vara stabilt under perioden. Under 2021–2022 förväntas utgifterna minska

som en följd av att utbetalningarna för barn med växelvist boende fasas ut.

Tabell 3.13 Härledning av anslagsnivån 2020 2022 för 1:3 Underhållsstöd

Tusental kronor

	2020	2021	2022
Anvisat 2019¹	2 765 282	2 765 282	2 765 282
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	-70 000	-63 000	-63 000
Övriga makroekonomiska förutsättningar			
Volym	-68 018	-274 767	-324 049
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	2 627 264	2 427 515	2 378 233

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2018 (bet. 2018/19:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 2 627 264 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Underhållsstöd* för 2020. För 2021 och 2022 beräknas anslaget till 2 427 515 000 kronor respektive 2 378 233 000 kronor.

3.9.4 1:4 Adoptionsbidrag

Tabell 3.14 Anslagsutveckling 1:4 Adoptionsbidrag

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2018	14 256		9 028
2019	Anslag	23 284 ¹	14 672
2020	Förslag	20 184	
2021	Beräknat	20 784	
2022	Beräknat	20 784	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2019 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för bidrag till kostnader för internationella adoptioner enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken. Bidrag lämnas för adoptioner som förmedlas av en sammanlutning som är auktoriserad enligt lagen (1997:192) om internationell adoptionsförmedling.

Regeringens överväganden

Utgifterna för anslaget är beroende av bidragets nivå och antalet barn som kommer till Sverige genom adoption förmedlad av auktoriserade adoptionssammanslutningar. Bidragets nivå ligger på 75 000 kronor per adoption. Under 2018 beviljades 198 adoptionsbidrag, en minskning från 260 året innan. Antalet barn som kommer till Sverige genom adoption fortsätter att minska. Osäkerheten kring antalet adopterade barn under prognosperioden är stor, men antalet adopterade barn förväntas minska ytterligare.

Regeringen föreslår i denna proposition ökade insatser för stöd före, under och efter adoption. För att finansiera insatsen föreslår regeringen att anslag 1:4 *Adoptionsbidrag* minskas med 3,1 miljoner kronor för 2020 och med 2,5 miljoner kronor från 2021 och framåt, se vidare utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, avsnitt 6.7.1.

Tabell 3.15 Härledning av anslagsnivån 2020 2022 för 1:4 Adoptionsbidrag

Tusental kronor

	2020	2021	2022
Anvisat 2019¹	23 284	23 284	23 284
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	-3 100	-2 500	-2 500
Varav BP20	-3 100	-2 500	-2 500
Varav			
Stöd int. adoptioner	-3 100	-2 500	-2 500
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	20 184	20 784	20 784

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2018 (bet. 2018/19:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 20 184 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Adoptionsbidrag* för 2020. För 2021 och 2022 beräknas anslaget till 20 784 000 kronor respektive 20 784 000 kronor.

3.9.5 1:5 Barnpension och efterlevandestöd

Tabell 3.16 Anslagsutveckling 1:5 Barnpension och efterlevandestöd

Tusental kronor

År	Slags	Belopp	Anslags-sparande	Belopp
2018	Utfall	951 151		26 649
2019	Anslag	964 600 ¹	Utgifts-prognos	1 011 200
2020	Förslag	997 300		
2021	Beräknat	1 025 000		
2022	Beräknat	1 048 400		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2019 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för barnpension och efterlevandestöd enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken.

Regeringens överväganden

Barnpensionen är grundad på den avlidna förälderns inkomst medan efterlevandestödet är ett grundskydd för barn som får låg eller ingen barnpension.

Utgifterna för anslaget är beroende av antalet barn vars föräldrar avlider, inkomstnivån hos den avlidna föräldern samt antalet barn under 18 år som har invandrat till Sverige vars ena eller båda föräldrar har avlidit. I december 2018 fick ca 22 000 barn barnpension och ca 12 100 barn fick efterlevandestöd. Andelen flickor var 49 respektive 48 procent.

Antalet barnpensioner förväntas öka under prognosperioden, eftersom antalet barn i tonåren, där barnpensioner är vanligare, beräknas öka. Medelbeloppet för barnpension, som styrs av inkomstindex, förväntas också att öka under perioden, vilket sammantaget innebär ökade utgifter för barnpension. Underhållsstödet är i dag högre än efterlevandestödet, särskilt för äldre barn. De som har svårt att visa att de är berättigade till efterlevandestöd kan därför välja att i stället söka om underhållsstöd, vilket skulle ha en dämpande effekt på utgifterna. Det beräknas dock att antalet efterlevandestöd kommer att fortsätta öka fram till 2020 för att därefter långsamt minska. Samtidigt beräknas en större andel

av efterlevandestöden vara oreducerade vilket ökar medelbeloppet och därmed utgifterna.

I denna proposition föreslås att efterlevandestöd inte ska få lämnas för längre tid tillbaka än en månad före ansökningsmånaden vilket sänker utgifterna från och med 2020, se vidare avsnitt 3.8.

Tabell 3.17 Härledning av anslagsnivån 2020 2022 för 1:5 Barnpension och efterlevandestöd

Tusental kronor

	2020	2021	2022
Anvisat 2019¹	964 600	964 600	964 600
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	-2 000	2 000	1 000
Varav BP20	-7 000	-3 000	-4 000
Varav			
Begränsad retroaktivitet till 1 månad efterlevandestöd	-7 000	-3 000	-4 000
Övriga makroekonomiska förutsättningar	25 900	51 400	77 900
Volymer	8 800	7 000	4 900
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	997 300	1 025 000	1 048 400

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2018 (bet. 2018/19:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 997 300 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Barnpension och efterlevandestöd* för 2020. För 2021 och 2022 beräknas anslaget till 1 025 000 000 kronor respektive 1 048 400 000 kronor.

3.9.6 1:6 Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag

Tabell 3.18 Anslagsutveckling 1:6 Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag

Tusental kronor

År	Slags	Belopp	Anslags-sparande	Belopp
2018	Utfall	4 072 017		192 493
2019	Anslag	4 472 178 ¹	Utgifts-prognos	4 389 394
2020	Förslag	4 691 391²		
2021	Beräknat	4 873 309		
2022	Beräknat	5 062 349		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2019 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² 399 353 tkr avser beräknad statlig ålderspensionsavgift för 2020 sedan hänsyn tagits till regleringsbeloppet för 2017 som uppgick till - 25 559 tkr.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för

- omvårdnadsbidrag och vårdbidrag enligt socialförsäkringsbalken,
- utgifter för statlig ålderspensionsavgift för omvårdnadsbidrag och vårdbidrag enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift.

Regeringens överväganden

Från och med den 1 januari 2019 ersätter omvårdnadsbidrag den del av vårdbidraget som ger ersättning för barnets tillsyns- och vårdbehov. Ett beslut om vårdbidrag som har fattats med stöd av de äldre bestämmelserna ska enligt övergångsbestämmelserna fortsätta att gälla enligt vad som föreskrivs i beslutet, dock längst till dess att beslutet skulle ha upphört att gälla eller skulle ha omprövats om de äldre bestämmelserna fortfarande hade varit tillämpliga. Det innebär att det kommer att ske en successiv överföring av utgifter mellan anslagsdelen vårdbidrag och anslagsdelen omvårdnadsbidrag under de kommande åren. Från och med den 1 januari 2019 kan en ny förmån benämnd merkostnadsersättning beviljas. Ersättning för merkostnader vid funktionsnedsättning för barn och vuxna kommer därefter att belasta anslaget 1:3 *Merkostnadsersättning och Handikappersättning* under utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning. Nuvarande beslut om vårdbidrag med merkostnadsersättning fortsätter att gälla i enlighet med övergångsbestämmelserna. Inom fem år bedöms hela personkretsen omfattas av de nya bestämmelserna.

Utgifterna för anslaget styrs av antalet barn i åldersgruppen 0–19 år, andelen barn som det betalas vårdbidrag eller omvårdnadsbidrag för samt storleken på bidraget. Antalet barn som föräldrar får vårdbidrag för har ökat över tid. Antalet nybeviljade vårdbidrag har ökat stadigt sedan 2010 och den utvecklingen antas fortsätta fram till 2019 då vårdbidragen minskar och successivt övergår till omvårdnadsbidrag. Omvårdnadsbidrag antas under prognosperioden komma att bli vanligare bland barn samtidigt som antalet barn i befolkningen ökar.

Tabell 3.19 Härledning av anslagsnivån 2020–2022 för 1:6 Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag

Tusental kronor

	2020	2021	2022
Anvisat 2019¹	4 472 178	4 472 178	4 472 178
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Övriga makroekonomiska förutsättningar	99 315	219 082	311 838
Volym	119 898	182 049	278 333
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	4 691 391	4 873 309	5 062 349

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2018 (bet. 2018/19:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 4 691 391 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag* för 2020. För 2021 och 2022 beräknas anslaget till 4 873 309 000 kronor respektive 5 062 349 000 kronor.

3.9.7 1:7 Pensionsrätt för barnår

Tabell 3.20 Anslagsutveckling 1:7 Pensionsrätt för barnår

Tusental kronor

År	Utfall	7 366 900	Anslags-sparande
2018	Utfall	7 366 900	Anslags-sparande
2019	Anslag	7 303 100 ¹	Utgifts-prognos 7 303 100
2020	Förslag	7 565 300 ²	
2021	Beräknat	7 701 000	
2022	Beräknat	8 161 900	

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2019 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² 7 565 300 tkr avser beräknad statlig ålderspensionsavgift för 2020 sedan hänsyn tagits till regleringsbeloppet för 2017 som uppgick till –50 285 tkr

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statlig ålderspensionsavgift för pensionsrätt för barnår enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift.

Regeringens överväganden

Pensionsrätt för barnår kan tillgodoräknas föräldrar med barn i åldern 0–4 år. Den statliga ålderspensionsavgiften består av två delar: preliminär

avgift för ett kalenderår som baseras på den beräknade pensionsrätten för barnår och ett regleringsbelopp som täcker avvikelsen mellan det preliminära belopp som tagits ut och slutligt bestämd avgift för kalenderåret. Regleringen äger rum tre år efter det att det preliminära beloppet tas ut. Pensionsgrundande belopp för barnår fastställs utifrån det för föräldern förmånligaste av tre olika beräkningsalternativ.

Utgifterna för anslaget styrs av inkomstbasbeloppets utveckling, timlön- och ränteutvecklingen samt antalet födda barn. Utgifterna förväntas öka de kommande åren som en följd av att fler barn föds och att timlöner ökar.

Tabell 3.21 Härlledning av anslagsnivån 2020 2022 för 1:7 Pensionsrätt för barnår

Tusental kronor

	2020	2021	2022
Anvisat 2019¹	7 303 100	7 303 100	7 303 100
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Övriga makroekonomiska förutsättningar	136 200	337 000	559 000
Volym	126 000	60 900	299 800
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	7 565 300	7 701 000	8 161 900

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2018 (bet. 2018/19:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 7 565 300 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Pensionsrätt för barnår* för 2020. För 2021 och 2022 beräknas anslaget till 7 701 000 000 kronor respektive 8 161 900 000 kronor.

3.9.8 1:8 Bostadsbidrag

Tabell 3.22 Anslagsutveckling 1:8 Bostadsbidrag

Tusental kronor

2018	Utfall	4 574 192	Anslags-sparande	-47 755
2019	Anslag	4 546 658 ¹	Utgifts-prognos	4 647 868
2020	Förslag	4 746 176		
2021	Beräknat	4 673 766		
2022	Beräknat	4 590 500		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2019 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för bostadsbidrag till barnfamiljer samt till unga som fyllt 18 år men inte 29 år enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken.

Regeringens överväganden

Bostadsbidraget för barnfamiljer består av ett bidrag till bostadskostnader, särskilda bidrag för hemmavarande barn och för barn som bor växelvis samt umgängesbidrag. Därutöver kan bostadsbidrag även betalas ut till ungdomshushåll. Bostadsbidragets storlek bestäms av hushållets sammansättning, bostadskostnaden, bostadens storlek och den bidragsgrundande inkomsten. De särskilda bidragen och umgängesbidraget är konsumtionsstöd för barnfamiljer med låg ekonomisk standard.

Utgifterna för bostadsbidraget styrs i huvudsak av utvecklingen på arbetsmarknaden och sysselsättningen. Det innebär att det framför allt är konjunkturutvecklingen som med viss eftersläpning påverkar utgifterna. Även demografiska förändringar påverkar, t.ex. ett ökat antal födda barn och om fler barnfamiljer får uppehållstillstånd i Sverige.

Ett nytt särskilt bidrag för barn som bor växelvis har införts inom bostadsbidraget. I december 2018 var det totalt ca 12 000 föräldrar som fick bidraget (ensamma sökande) varav 8 200 var kvinnor och 3 700 var män. Utöver det fick 100 hushåll bidraget efter att två sökt bidraget gemensamt.

Dessutom har inkomstgränsen för barnfamiljer och umgängesbidraget inom bostadsbidraget höjts för att förbättra för hushåll med låg ekonomisk standard.

I december 2018 betalades bostadsbidrag ut till drygt 171 000 hushåll, varav fyra femtedelar var barnhushåll. Totalt gick 57 procent av utbetalat bostadsbidrag till hushåll med en kvinna som ensam försörjare, 11 procent av beloppet till hushåll med en man som ensam försörjare och knappt 32 procent av beloppet till hushåll med sammanboende. Antalet barnhushåll med bostadsbidrag förväntas öka något under 2020 för att sedan minska 2021–2022, samtidigt som antalet ungdomshushåll minskar svagt. Sammantaget förväntas utgifterna för bostadsbidraget minska under prognosperioden.

Tabell 3.23 Härledning av anslagsnivån 2020 2022 för 1:8 Bostadsbidrag

Tusental kronor

	2020	2021	2022
Anvisat 2019¹	4 546 658	4 546 658	4 546 658
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	72 000	72 000	72 000
Övriga makroekonomiska förutsättningar	-345 922	-121 774	-130 358
Volymer	473 440	176 882	102 200
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	4 746 176	4 673 766	4 590 500

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2018 (bet. 2018/19:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 4 746 176 000 kronor anvisas under anslaget 1:8 *Bostadsbidrag* för 2020. För 2021 och 2022 beräknas anslaget till 4 673 766 000 kronor respektive 4 590 500 000 kronor.

Bilaga

Förslag om ändrade
regler om retroaktivitet
avseende
efterlevandestöd

Bilaga

Förslag om ändrade regler om retroaktivitet avseende
efterlevandestödInnehållsförteckning

Sammanfattning av promemorian Ändrade regler om retroaktivitet avseende efterlevandestöd (Ds 2017:11).....	5
Lagförslag i promemorian Ändrade regler om retroaktivitet avseende efterlevandestöd (Ds 2017:11)	6
1.1 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken.... Fel! Bokmärket är inte definierat.	
Remissinstanser till Ds 2017:11 Ändrade regler om retroaktivitet avseende efterlevandestöd.....	7

Sammanfattning av promemorian Ändrade regler om retroaktivitet avseende efterlevandestöd (Ds 2017:11).

Regeringen gav i regleringsbrev för 2016 Pensionsmyndigheten och Försäkringskassan i uppdrag att kartlägga hur nyanlända flickor och pojkar, vars ena eller båda föräldrar är avlidna eller saknas, söker och får underhållsstöd respektive efterlevandestöd.

Med anledning av bland annat myndigheternas svar på regeringsuppdraget gjorde en arbetsgrupp inom Socialdepartementet en översyn av regelverket för efterlevandestöd.

I promemorian föreslogs en förkortning av den retroaktiva tid som efterlevandestöd kan lämnas före ansökningsmånaden, från två år till en månad i de fall en ansökan krävs. Någon ändring av retroaktiviteten när ansökan inte krävs föreslogs inte.

Underhållsstöd och efterlevandestöd ska ge barn till särlevande och avlidna föräldrar ett likvärdigt grundskydd, vilket var ett av syftena när efterlevandestödet infördes 2003. Promemorians förslag om en månads retroaktivitet syftar till att uppnå en större enhetlighet mellan underhållsstöd och efterlevandestöd. Underhållsstöd till barn med särlevande föräldrar kan lämnas för en månad före ansökningsmånaden, vilket enligt arbetsgruppen även borde vara fallet för efterlevandestöd.

Lagändringen föreslogs träda i kraft den 1 januari 2018.

Lagförslag i promemorian Ändrade regler om retroaktivitet avseende efterlevandestöd (Ds 2017:11)

Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs att 77 kap. 16 § socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

77 kap.
16 §

En annan efterlevandepension än barnpension får inte lämnas för längre tid tillbaka än tre månader före ansökningsmånaden. Barnpension och efterlevandestöd får inte lämnas för längre tid tillbaka än två år före ansökningsmånaden.

En annan efterlevandepension än barnpension får inte lämnas för längre tid tillbaka än tre månader före ansökningsmånaden. Barnpension får inte lämnas för längre tid tillbaka än två år före ansökningsmånaden.

Efterlevandestöd får inte lämnas för längre tid tillbaka än en månad före ansökningsmånaden.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.
  2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för ansökan om efterlevandestöd som har kommit in till Pensionsmyndigheten före ikraftträdandet.

Förteckning över remissinstanserna

Riksdagens ombudsmän (JO), Riksrevisionen, Kamrarrätten i Stockholm, Kamrarrätten i Göteborg, Förvaltningsrätten i Luleå, Förvaltningsrätten i Malmö, Domstolsverket, Migrationsverket, Försäkringskassan, Socialstyrelsen, Inspektionen för vård och omsorg (IVO), Barnombudsmannen, Inspektionen för socialförsäkringen (ISF), Pensionsmyndigheten, Statskontoret, Diskrimineringsombudsmannen, Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet, Juridiska fakultetsnämnden vid Lunds universitet, Alingsås kommun, Bollnäs kommun, Enköpings kommun, Eskilstuna kommun, Falu kommun, Gotlands kommun, Gällivare kommun, Göteborgs kommun, Hultsfred kommun, Kalmar kommun, Karlstad kommun, Lessebo kommun, Ljusnarsberg kommun, Malmö kommun, Nacka kommun, Piteå kommun, Stockholms kommun, Sunne kommun, Sölvesborg kommun, Tierp kommun, Timrå kommun, Trelleborgs kommun, Uddevalla kommun, Umeå kommun, Varberg kommun, Vetlanda kommun, Vänersborgs kommun, Växjö kommun, Åre kommun, Älvsbyn kommun, Barnens rätt i samhället (BRIS), Flyktinggruppernas riksråd (FARR), Riksförbundet internationella föreningar för invandrarkvinnor (RIFFI), Rådgivningsbyrå för asylsökande och flyktingar, Rädda barnen, Röda korset, Sveriges Kommuner och Landsting (SKL).